

JÁSZBERÉNY VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETE

ELŐTERJESZTÉSEK FEDŐLAPJA

Az előterjesztés címe, tárgya:	Előterjesztés a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (Local Agenda 21) című tanulmány elfogadásához
Az előterjesztő megnevezése:	Hegyi István, a PH Városfejlesztési Iroda vezetője
Az előterjesztés Képviselő-testület általi tárgyalásának időpontja:	2015. december 9.
Mellékletek száma:	1
Mellékletek megnevezése:	Fenntartható Fejlődés Helyi Programja
Feladatot jelent:	Hegyi István, a PH Városfejlesztési Iroda vezetője
	Kiss József, a PH Közgazdasági Iroda vezetője
Véleményező bizottság:	VFB
Egyéb véleményező szerv:	-
Előzetes szakmai vizsgálatot végző kabinettitkár neve, aláírása:	Dr. Birinyi Alexandra
A törvényességi ellenőrzésre való leadás időpontja:	2015. november 30.
Törvényességi ellenőrzést végző neve, aláírása:	Balogh Renáta
Az előterjesztés nyílt/zárt ülésen tárgyalandó:	nyílt
A zárt ülés elrendelésének indoka:	-
Az ügyirat iktatószáma:	PH/433-125/2015
Előkészítésben résztvevők:	Monda-Hegedűs Violetta

**Jászberényi Polgármesteri Hivatal
Városfejlesztési Iroda**

**Előterjesztés
Előterjesztés a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (Local Agenda 21) tanulmány
elfogadásához**

Tisztelt Képviselő-testület!

Jászberény Városi Önkormányzat által megvalósított projekt, a KEOP-1.1.1/C/13-2013-0025 jelű "Jászberény hulladékgazdálkodási rendszerének fejlesztése eszközbeszerzésekkel" című pályázat zárása van folyamatban. A fizikai zárásra október 30-ával sor került, valamint 2015. november 18-án megtörtént a záró helyszíni ellenőrzés is.

A projektben kötelező volt néhány fenntarthatósági célkitűzést meghatározni, melyek teljesítése elengedhetetlen a projekt sikeres pénzügyi zárásához. Az egyik ilyen fenntarthatósági vállalás Jászberény Városi Önkormányzat, mint pályázó tekintetében az alábbi:

- Rendelkezik fenntarthatósági tervvel vagy programmal (továbbiakban: Local Agenda), vagy vállalja annak elkészítését.

A pályázat szerint önkormányzatok vagy önkormányzati társulások számára lehetőség a fenntartható fejlődés helyi/térségi programjának, vagy a települési klímaprogramnak az elkészítése. A Local Agenda nem azonos a települési környezetvédelmi programmal, több annál. A fenntarthatóság lokális, kis regionális programja komplex program, amely a természeti környezet fejlesztésével összhangban tervezi az épített környezet, infrastrukturális rendszer, energiaellátás, közlekedés, hulladékkezelés, agrárium stb. jövőorientált alakítását. A vállalás azt jelenti, hogy a pályázó a dokumentumot legkésőbb a Támogatási Szerződés aláírását követő 12 hónapban elkészíti és elfogadja (vagy már benyújtáskor rendelkezik vele).

Jászberény-Jászfákóhalma Szennyvízközmű Önkormányzati Társulás (továbbiakban: Társulás) a folyamatban lévő KEOP-1.2.0/B/10-2010-0070 kódszámú projektje keretében vállalta, hogy elkészíti Jászberény város és Jászfákóhalma község vonatkozásában a Local Agenda tanulmányt, mely dokumentum 2013 júniusában elkészült. A dokumentum jóváhagyására 2013. október 3-án került sor a 25/2013. (X. 03.) számú Társulási határozattal.

Tekintettel arra, hogy a KEOP-1.1.1/C/13-2013-0025 jelű pályázat sikeres zárásához nem csak a dokumentum megléte, hanem a pályázó, azaz Jászberény Városi Önkormányzat jóváhagyó döntése is szükséges, így kérem a T. Képviselő-testületet, hogy a 2013 júniusában az Inno Invest Kft. által elkészített tanulmányt elfogadni szíveskedjen.

Az előterjesztő részben foglaltak alapján kérem a Tisztelt Képviselő-testületet az alábbi határozati javaslat – egyszerű többséggel történő – elfogadására.

Jászberény Városi Önkormányzat Képviselő-testületének

.../2015. (XII. 9.) határozata

***Előterjesztés a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (Local Agenda 21) tanulmány
elfogadásáról***

Jászberény Városi Önkormányzat Képviselő-testülete (a továbbiakban: Képviselő-testület) a KEOP-1.1.1/C/13-2013-0025 jelű "Jászberény hulladékgazdálkodási rendszerének fejlesztése

eszközbeszerzésekkel" című pályázat sikeres zárása érdekében a 2013 júniusában Jászberény városa és Jászfákóhalma község részére *Fenntartható Fejlődés Helyi Programja* (Local Agenda 21) címmel készített tanulmányt elfogadja.

Határidő: folyamatos
Felelős: Hegyi István, a PH Városfejlesztési Iroda vezetője
Kiss József, a PH Közgazdasági Iroda vezetője

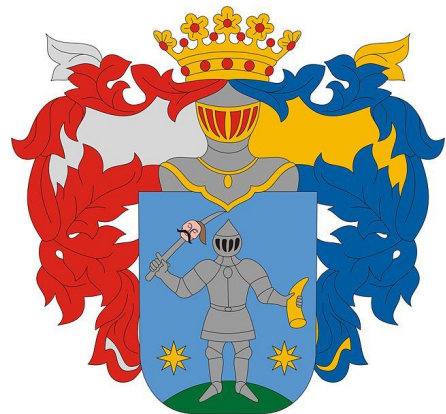
Erről értesül:

1. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal – Szolnok,
2. a PH Közgazdasági Iroda – helyben,
3. a PH Városfejlesztési Iroda – helyben,
4. Képviselő-testület valamennyi tagja,
5. Városfejlesztési Bizottság valamennyi tagja,
6. Irattár.

Jászberény, 2015. november 23.

Hegyi István s.k.
irodavezető

JÁSZBERÉNY ÉS JÁSZJÁKÓHALMA TELEPÜLÉSEK

LOCAL AGENDA 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

2013. június

Készítette: Inno Invest Kft.

Elfogadták Jászberény Városi Önkormányzat számú Képviselő-testületi
határozatával

A program készítésében részt vettek, az adatokat, információkat szolgáltatták:

Jászberény Önkormányzata

Jászfákóhalma Önkormányzata

A dokumentumot készítették:

Inno Invest Kft.

ALÁÍRÓLAP

, polgármester

Jászberény Város Önkormányzata

Jászberény,

.....

, polgármester

Jászfákóhalma Község Önkormányzata

Jászfákóhalma,

"Ez idő szerint az emberiség kilátásai a jövőre nézvést rendkívül borúsak. Felettebb valószínű, hogy nukleáris fegyvereit önmaga ellen fordítva gyors, de a legkevésbé sem fájdalommentes öngyilkosságot követ majd el. S még ha ez nem történék is meg, lassú halál fenyegeti, mert megmérgezi, mellesleg pedig megsemmisíti a környezetet, amelyben és amelyből él. Még ha idejekorán megálljt parancsolna is vak és hihetetlenül ostoba ténykedésének, ki van téve annak a veszélynek, hogy fokozatosan elsorvadnak mindazon tulajdonságai, amelyek emberi voltát alkotják. Számos gondolkodó felismerte ezt, és jó néhány könyv tartalmazza azt a felismerést, hogy a környezetpusztítás és a kultúra "hanyatlása" kéz a kézben járnak..."

(Konrad Lorenz)

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ

1.	LOCAL AGENDA 21	9
2.	HELYZETELEMZÉS	13
2.1.	Földrajzi elhelyezkedés	13
2.2.	Természeti adottságok	14
2.2.1.	Domborzati viszonyok	14
2.2.2.	Éghajlat	14
2.2.3.	Vízrajz	15
2.2.4.	Talajok	15
2.2.5.	Növényzet:	15
2.2.6.	Állatvilág:	16
2.3.	A települések fejlődéstörténete	16
2.4.	Táji értékek	18
2.4.1.	Jászberény és Jászfákóhalma természeti értékei	18
2.4.2.	Védett épületek, építmények	21
2.4.3.	Régészeti lelőhelyek	24
2.5.	Egyedi tájértékek	24
2.5.1.	Javaslatok	25
2.6.	Társadalmi helyzet	29
2.6.1.	Demográfiai viszonyok	29
2.6.2.	Oktatás, képzés	30
2.6.3.	Művelődés, kultúra	30
2.6.4.	Sport, kikapcsolódás	32
2.6.5.	Egészségügy	32
2.6.6.	Szociális ellátás	34
2.6.7.	Közbiztonság	35
2.7.	Gazdasági helyzet	36
2.7.1.	Mezőgazdaság	36
2.7.2.	Ipar	37
2.7.3.	Szolgáltatás, kereskedelem	38
2.7.4.	Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus	38
2.7.5.	Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet	39
2.8.	Infrastrukturális helyzet	40

2.9.	Környezeti elemek állapota	44
2.9.1.	Vízminőség védelem	44
2.9.2.	Talaj.....	45
2.9.3.	Zöldfelületi rendszer (játszótér, park stb.)	45
3.	HELYZETÉRTÉKELÉS.....	47
4.	STRATÉGIA	50
4.1.	Célállapot	50
4.2.	Prioritások	50
4.3.	Várható hatások	51
5.	MEGVALÓSÍTÁS	53
5.1.	Társadalmi pillér.....	53
5.1.1.	Társadalmi szemléletformálás.....	53
5.1.2.	Intézményi működés hatékonyságának növelése.....	54
5.1.3.	Egészségügyi helyzet fejlesztése.....	55
5.1.4.	Szociális helyzet fejlesztése.....	56
5.1.5.	Oktatás, képzés fejlesztése.....	57
5.1.6.	Közbiztonság fejlesztése	59
5.1.7.	Kulturális élet fellendítése.....	59
5.1.8.	Esélyegyenlőségi jogok biztosítása	62
5.1.9.	Közösségi közlekedés fellendítése.....	64
5.1.10.	Gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése	65
5.2.	Környezeti pillér.....	66
5.2.1.	Környezet ismerete, környezettudatosság.....	66
5.2.2.	Települési és épített környezet védelme	69
5.2.3.	A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)	73
5.2.4.	Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése.....	78
5.2.5.	Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása.....	79
5.2.6.	Zöldterületek védelme, fenntartása – növény- és állatvilág fenntartása	81
5.2.7.	Hulladékgazdálkodás	82
5.3.	Gazdasági pillér.....	87
5.3.1.	Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése	87
5.3.2.	Ipar fejlesztése.....	88
5.3.3.	Mezőgazdaság fejlesztése.....	91
5.3.4.	Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése	93
5.3.5.	Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.....	96

5.4.	A programok áttekintő táblázata.....	99
6.	MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS.....	110
6.1.	Cselekvési terv.....	110
6.2.	Indikátorok.....	111

ELŐSZÓ

Jászberény-Jászfákóhalma önkormányzata megrendelte a 2 település közös szennyvízprojektjéhez szükséges Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Tervének, Programjának elkészítését. Jelen dokumentáció a Jászberény-Jászfákóhalma települések részére elkészített Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Tervét tartalmazza.

A program felépítése a következő részekből tevődik össze:

1. Helyzetelemzés: a LA21 program bemutatása.
2. Az érintett település bemutatása (földrajzi, történeti természeti, környezeti, infrastrukturális, társadalmi és gazdasági helyzetének áttekintésével).
3. Helyzetértékelés: SWOT analízis.
4. Stratégia: fenntarthatósági célok, prioritás sorrendjének meghatározása és a várható hatások megfogalmazása.
5. Megvalósítás: a LA21 3 fő pillérét figyelembe véve a célok megvalósítására vonatkozó programok, részprogramok.
6. Monitoring: célok és indikátorok meghatározása a fejlesztések tükrében 20 éves időtartamra.

A Local Agenda 21 megvalósításának lépései

1. Külföldi és hazai példák feltárása, a LA 21 folyamat eddigi eredményeinek értékelése

- A Local Agenda 21 lépéseinek, eszközeinek meghatározása

2. Társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetelemzés

- A LA21 jogszabályi hátterének feltárása és más tervekhez, dokumentumokhoz való kapcsolódásának (illeszkedésének) vizsgálata.
- A település gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának, folyamatainak elemzése statisztikai adatok segítségével.
- A statisztikai indikátorok kiválasztása a változások követéséhez.

3. Partnerség, bevonás

- A lakosság, valamint a szakmai és civil szervezetek bevonása a programba.

4. Stratégiai csoport felállítása

- A település döntéshozóiból, szakmai és civil szervezetek és az oktatási intézmények képviselőiből, valamint a LA 21 folyamatot vezető szervezet tagjaiból álló stratégiai csoport megalakítása.

5. Akciótervezés

- A stratégiai dokumentum részét képező akciók pontos meghatározása.
- A tervezés felügyelete, koordinációja.
- A korábbi ágazati tervek beépítése a LA 21 folyamatba.

6. Kommunikáció

- Az Interneten, valamint a helyi sajtón keresztül történő kommunikáció.

- A lakosság valamint a szakmai, civil szervezetek visszajelzésének megfelelő fogadása.

7. *Végtermék*

A gyakorlatban kettős végtermékről beszélhetünk. Egyrészt létrejön egy *stratégiai dokumentum*, ami a helyzetelemzés mellett tartalmazza a stratégiai akciókat, és konkrét javaslatokat tesz, lépéseket fogalmaz meg a település hosszú távú, fenntarthatóság felé mutató működésére. Másrészt a felfebb ismertetett lépések megfelelő koordináció esetén egy *folyamatot indítanak el*, ami a környezettudatosság növelésében, a lakossági és intézményi (pl. vállalati, önkormányzati) döntésekben jelenik meg.

8. *Monitoring*

Mivel egy hosszú távú folyamat elindításáról van szó, ezért a Local Agenda 21 megalapozását és a stratégiai dokumentum létrejöttét követően is komoly szükség van a Local Agenda 21 folyamat működésének nyomon követésére. A monitoring csoport felállítása a stratégiai csoportban helyet kapó intézményi képviselők feladata.

1. LOCAL AGENDA 21

A nyolcvanas évek elején jelent meg a "fenntarthatóság" vagy a "fenntartható fejlődés" kifejezés a nemzetközi szakirodalomban.

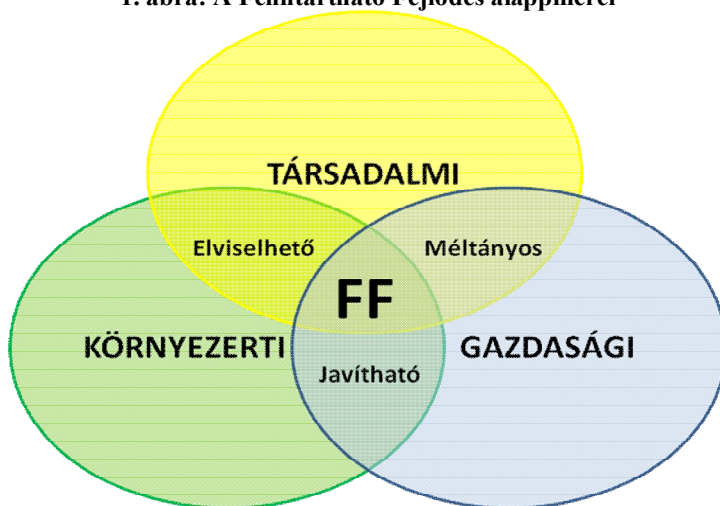
1983-ban az ENSZ Közgyűlés határozata alapján megkezdte munkáját az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága, amelyet Gro Harlem Brundtland norvég miniszterelnök nő vezetett. (E huszonnégy tagú bizottságnak tagja volt Láng István akadémikus is.) A Bizottság 1987-ben „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentésében a gazdasági növekedés olyan új korszakának lehetőségét vázolta fel, amely a fenntartható fejlődés globális megvalósítására épít, megőrzi a természeti erőforrásokat, s amely megoldás lehetne a fejlődő országok nagy részében elhatalmasodó szegénység leküzdésére is.

A jelentés nagyon röviden és tömören határozta meg a fenntartható fejlődés fogalmát: ***"a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket"***.

(Forrás: www.wikipedia.hu enciklopédia)

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalmi), a gazdasági és a környezeti pilléreken és mindhármát együttesen, kölcsönhatásaik figyelembevételével mérlegelni kell a különböző fejlesztési stratégiák, programok kidolgozása során, illetve a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél "bevonult" a nemzetközi konferenciák, szervezetek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.

1. ábra: A Fenntartható Fejlődés alappillérei

(Forrás: www.wikipedia.hu enciklopédia)

A fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenki és egyaránt a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

A Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata megfogalmazásában: ***"A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg."*** (Átmenet a fenntarthatóság felé; Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000).

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk.

A fenntartható fejlődés lényege:

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi

hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők:

- a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

A FF környezeti szempontjainak figyelembe vétele az Európa Unió keretében benyújtott pályázatoknál:

Az Európa Uniós projektek tervezésekor javasolt eljárás a környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása: ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (célok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell juttatnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelnie kell a pályázati adatlap megfelelő pontjaiban. A FF reális és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így “versenyelőnyt” jelent a pályázat elbírálása során.

Az Agenda 21 program fő területei:

- a helyi közösségi humán és intézményi kapacitások fejlesztése
- a helyi és a regionális fenntarthatósági programok kidolgozásához és végrehajtásához nyújtott segítség
- a környezeti döntésekben való lakossági részvétel előmozdítása és ezzel a demokrácia erősítése
- a helyi és a regionális környezetpolitika számára kedvező jogi és gazdasági környezet kialakítása.

Fontos megemlítenünk, hogy a Local Agenda 21 program megvalósulására hatással lesz a most tervezés szintjén álló **KLÍMATÖRVÉNY**.

A magyar háztartások kiadásában az energia költségek közel 20%-ot tesznek ki.

A Klímátörvény megalkotását szorgalmazza a Magyar Természetvédők Szövetsége. Számításaik szerint háztartásonként akár negyven százalékkal csökkennének a fenntartási költségek az energiatakarékosságot célzó beruházásokkal.

A klímátörvényről szóló javaslat része, hogy hazánk az 1990-es adatokhoz képest 2020-ig

negyven százalékkal, 2050-ig nyolcvan százalékkal kívánja csökkenteni az üvegházhatású gázok kibocsátását. Idén eddig ebből már 34 százalékot teljesítettünk.

A törvényjavaslat elfogadásával és bevezetésével

- csökkenthetőek az ipar és a magánemberek energiaszámlákra fordított kiadásai,
- javítható a leszakadó, nehéz életkörülmények, esetleg adósságok között élő emberek élete,
- új és jelentős mennyiségű zöld és helyi munkahely teremthető,
- növelhető a helyi piacok szerepe,
- csökkenthető Magyarország import energiaforrásoktól (kőolaj, földgáz) való függése,
- erősödik a magyar gazdaság versenyképessége és stabilitása,
- felerősödik a hazai zöld technológiák, fejlesztések szerepe.

A „Klímatörvény a fenntartható társadalomért” törvényjavaslat a fenntarthatóság átfogó elvén működik: szociális, gazdasági és környezeti előnyei egymást erősítik, hiszen eszközeivel az éghajlatvédelmet, a zöld gazdaságélénkítést és a társadalmi igazságosságot egyaránt célozza. A klímatörvény 3 alappillére:

- Erőforrás kvóta
- Zöldpiac
- Visszatérülő alap.

A Klímatörvény-javaslat az alábbiakat tartalmazza:

- A fosszilis energiahordozók (kőolaj, földgáz, szén) felhasználásának ütemezett csökkentését, a 2010-es szinthez képest 6 százalékkal 2020-ig,
- a lakosság és az oktatás környezeti tudatosságának javítását,
- a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó technológiák fejlesztését és elérhetőbbé tételét,
- zöld beruházásokat támogató információs- és intézményrendszer kialakítását,
- a hazánkban található zöld területek rekonstrukcióját és növelését az építésszabályozással párhuzamosan,
- a társadalom termelői és fogyasztói struktúrájának átalakítását.

A rendelkezésünkre álló fosszilis energiaforrások mennyisége véges, azonban jelenleg túlfogyasztásuk jellemző világszerte, így Magyarországon is. A klímatörvény ezt mérsékelné, mégpedig egy társadalmilag igazságosan működő **erőforrás kvóta** alkalmazásával. Az iránymutató kvóta alapján a **zöldpiacon**, azaz a környezetbarát termékek és szolgáltatások piacán ennek az iránymutató kvótának az alapján foghatunk energiatakarékos, megújuló beruházásokba. Finanszírozásukat a **Visszatérülő Alap** kamatmentesen teszi lehetővé mindenki számára. Megtakarításaink által csökken az egyéni fogyasztásunk, a beruházásokkal pedig a hazai kis- és középvállalkozásaink is jól járnak, így mindenki számára előnyöket biztosít a zöld gazdaságélénkítés.

(Forrás: Magyar Természetvédők Szövetsége: szórólap)

2. HELYZETELEMZÉS

2.1. Földrajzi elhelyezkedés

Jászberény

A település területe az ország középső részén, az Alföld közepén, Jász-Nagykun-Szolnok megye északnyugati szélén helyezkedik el. Területe: 1161,5 km². Helyzeténél fogva két megyével - Pest, Heves –, illetve a Szolnoki polgári védelmi kirendeltséggel határos. Földrajzi sajátossága: Területe sík vidék, a tengerszint feletti magassága ~110 méter.

Jászjókóhalma

Jászjókóhalma Magyarországon belül viszonylag központi elhelyezkedésű: Budapest, az ország központja közúton 85 kilométerre van a településtől. A megyeszékhely délre közúton 42 km távolságra van. Jászjókóhalma területe 45 km², lakosainak száma 3020 fő. Jászjókóhalma a Jászberényi Kistérség központi elhelyezkedésű települése. A kistérség 4 városból (Jászberény, Jászapáti, Jászárókszállás, Jászfényszaru) és 14 községből (Alattyán, Jánoshida, Jászsalsószentgyörgy, Jászágó, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsószentgyörgy, Jászivány, Jászjókóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászszentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor) áll. Jászjókóhalma környező településekkel való kapcsolatát vizsgálva kitűnik Jászberény magasan kiemelkedő szerepe. A 4km-re fekvő város a legjelentősebb foglalkoztatót jelenti, továbbá az alacsony szintű községi kereskedelmi és kulturális kínálat következtében bevásárlói és szórakoztatói központ szerepet is betölt egyben.

2.2. Természeti adottságok

2.2.1. Domborzati viszonyok

Jászberény

Jászberény település három kistáj találkozási területén helyezkedik el, változatos élővilággal rendelkezik. A kistájhoz Jászberény teljes belterülete, külterületének DK-i része tartozik. A kistáj 85 és 105 m közötti tszf-i magasságú, enyhén D felé lejtő, túlnyomórészt folyóvizek által feltöltött síkság. Az átlagos relatív relief $1,5 \text{ m/km}^2$, a K-i és Ny-i peremen ennél kissé nagyobb, de mindenütt 4 m/km^2 alatti. A kistáj középső része az alacsony, ártéri szintű síkság geográfiai domborzattípusába sorolható, a vízrendezés előtt sekély tavakkal, mocsarakkal, apró szigetekkel volt borítva. Jelenleg is erősen belvízveszélyes. A K-i és Ny-i peremeken ármentes síksági részek is találhatók. A felszíni formákat az alsó szakasz jellegű folyóvizek feltöltő tevékenysége szabta meg. A felszínt a kanyargós sekély holtmedrek, s a hozzájuk csatlakozó árterek uralják. Az ÉNy-i részen futóhomokformák is találhatók.

Jászfákóhalma

A kistáj 85 és 105 m közötti tszf-i magasságú, enyhén D felé lejtő, túlnyomórészt folyóvizek által feltöltött síkság. Az átlagos relatív relief $1,5 \text{ m/km}^2$, a K-i és Ny-i peremen ennél kissé nagyobb, de mindenütt 4 m/km^2 alatti. A kistáj középső része az alacsony, ártéri szintű síkság orográfiai domborzattípusába sorolható, a vízrendezés előtt sekély tavakkal, mocsarakkal, apró szigetekkel volt borítva. Jelenleg is erősen belvízveszélyes. A K-i és Ny-i peremeken ármentes síksági részek is találhatók. A felszíni formákat az alsószakasz jellegű folyóvizek feltöltő tevékenysége szabta meg. A felszínt a kanyargós sekély holtmedrek, s a hozzájuk csatlakozó árterek uralják. Az ÉNy-i részen futóhomokformák is találhatók.

2.2.2. Éghajlat

Jászberény

Éghajlatát az Alföld többi területéhez hasonló, de kissé szélsőségesebb viszonyok jellemzik. Természetföldrajzi helyzetéből adódóan éghajlata nagy változékonyságot mutat, melyben döntően a kontinentális hatások jutnak érvényre (mérsékelt meleg-száraz, és meleg-száraz). Az Alföld és egyben hazánk legszárazabb területe. A kontinentális hatás következménye, hogy az ország e területén a legnagyobb az évi átlagos és az évi abszolút hőmérséklet-ingadozás. A maximális hőmérséklet $39,8 \text{ }^{\circ}\text{C}$, az átlagos $10,3 \text{ }^{\circ}\text{C}$, a minimális $-28,2 \text{ }^{\circ}\text{C}$. A vegetációs időszak átlaghőmérséklete $17,3 \text{ }^{\circ}\text{C}$. Az évi napsütéses órák száma eléri, helyenként túl is haladja a 2050 órát, mely egyszerre kedvező és kedvezőtlen hatást gyakorol a mezőgazdasági termelésre. A csapadék mennyisége 50 éves átlagban 530-550 mm közötti, a vegetációs időszakban 300-310 mm. Időbeni eloszlása szélsőséges, kevés a tavaszi és a nyári csapadék. Nyáron a felszálló légáramlat miatt kevés a csapadék, más esetben jelentős károkat okoz a vihar és a jég. A leghosszabb szárazság 39 napos volt. Minden télen esik hó, de gyakori a jelentősebb hó nélküli tél. A téli időszakban átlag 30-32 napig borítja hó a földeket. A hó vastagsága elérte a 80 cm-t (hóvíztartalom 210 mm). A talajfagy megközelítette a 90 cm-t. Az uralkodó szélirány É- ÉNy-i, átlagosan 3-5 m/s sebességű. Időnként előfordul 80-100 km/óra sebességű viharos szél is. A kirendeltség területén jelentős a geotermikus energia előfordulása.

Jászfákóhalma

A mérsékelt meleg-száraz és a meleg-száraz övezet határán elterülő kistáj. Évente kevéssel több, mint 2000 óra napsütést élvez. Ebből a nyári évnegyedben 800-820 óra, télen valamivel kevesebb, mint 190 óra napsütés valószínű. A hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga 10, 2-10, 3 °C, ill. 17,2 °C. A napi középhőmérséklet április 10 és október 19-20-ig fölötté is marad (192-194 nap). A kistáj közepén április 10 és okt. 20-22 (194-195 nap), É-on pedig ápr. 13-14 és okt. 20-22 között nem kell fagyokra számítani. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34, 4-34, 6 °C, a minimumoké -17,0 °C. A csapadék évi mennyisége 520-550 mm között változik. A vegetációs időszak csapadéka 320 mm körül van. A 24 órás csapadékmaximum 92 mm (Portelek). A téli időszak hótakarós napjainak száma kb. 35, az átlagos maximális hó vastagság 18 cm. Az ariditási index 1,28-1,35. Uralkodó szélirány az ÉNy-i, az átlagos sebesség 2,5-3,0 m/s. A kevés és szeszélyes eloszlású csapadék határozza meg a termesztést.

2.2.3. Vízrajz

A Jászság területét a Zagyva és a Tarna folyók, és a Szarv-Ágy, valamint az Ágó patak szelik át. Természetes vizekben szegény, kiterjedt vízelvezető csatornarendszerrel nem rendelkezik. Legnagyobb folyója a Zagyva, vízállása ingadozó. Általában két árhulláma van, a tavaszi (február - március) és a nyári (augusztus - szeptember). Az eddig mért legmagasabb vízállás a jásztelki vízmércénél 1999-ben 651 cm volt. A településeket 5 - 7 m magas, és 4 - 6 m széles töltések védik az áradástól.

2.2.4. Talajok

A Jászság az Alföldnek a pannontól napjainkig a legerősebben és legtartósabban süllyedő fiókmedencéje. Az É-ről érkező folyók (Zagyva, Tarna) a területre már finomabb üledékeket, túlnyomóan agyagot telepítenek. A 100-350 m posztpannóniai rétegsor zöme agyag, s ez magyarázza, hogy a nagy kiterjedésű É-i hordalékkúpok közén létrejött Jászság a pleisztocén folyamán mocsaras, vizenyős felszín volt. A pleisztocén végén a Ny-i felszíneket 1-4 m-es infúziós lösztakaró fedte be. A középső részeket 1-5 m vastagságú holocén folyóvízi öntésiszap, agyag és átmosott lösziszap fedi. ÉNy-on Jászberény és a Tápió völgye között a futóhomok is megjelenik. Hasznosítható anyagokból úgyszólván csak az agyag áll rendelkezésre, ÉNy-on a parti dűnékből homok is hasznosítható. Potenciális max. szeizmicitása 70 MS

2.2.5. Növényzet:

A növényzet mai, általános jellemképében megegyezik az alföldi képpel. A hajdani ligeterdők eltűntek, a mocsarak lecsapolásuk után előbb rétekké alakultak, majd szántóföldekké váltak. Ma 80 %-ban ez *dominál*. Leginkább míg a sziki társulások maradtak meg. Ezek a földművelésre általában használhatatlan ürmös cickafarkos, kamillás réttársulások elsősorban a legeltetést-kaszálást eltűrő növények. Az egykori, mozaikszerűen változatos, fajokban gazdag növényvilág megmaradt képviselőit ma már csak kisebb-nagyobb rétek, holtágak, útszélek, mezsgyék társulásaiban, továbbá a Zagyva és Tarna, valamint egyéb vízfolyások és ligetecskék környékén láthatjuk viszont.

A környék növénytakaró maradványainak legnagyobb része európai és eurázsiai faj, de jelentős a kontinentális és kozmopolita elemek aránya is. Az adventív növények közül számos gyom erősen elszaporodott és uralkodóvá vált, míg a kultúrakerülő, főleg poutusi elemek rendkívül megfogyatkoztak.

2.2.6. Állatvilág:

Állattanilag a Jászság ugyancsak az Eupannonicum része (Dudich-1957.), amely faunajárás egyezést mutat a növényföldrajz területbeosztással. A Jászság zoológiai irodalma szegényes. Csupán a gerincesek os tályána k kutatása, és a rovarok közül a bogarak, az egyenesszárnnyúak, a *hártyásszárnnyúak és a lepkék* (Buschmann: 1982.1984,1985,1987) esetében nevezhető kielégítőnek.

Az állatvilág (mint az Alföldön általában) jellegzetesen kultúrformátumú. Sok a rágcsálóféle és a mezőgazdasághoz kapcsolódó madárféle: veréb, fácán.

A ragadózófélék közül leggyakrabban a menyéttel illetve az egerészölyvvel találkozunk. Újabban szaporodik az őz és a vaddisznó, a madarak közül a balkáni gerle.

2.3. A települések fejlődéstörténete

Jászberény

A város környéke már a kőkorszakban is lakott volt, erre utalnak a Jászberény környékén talált mezolitikus (középső kőkori) telep maradványai. Szintén régészeti emlékek utalnak a vaskorban itt élő keltákra, majd a későbbi szarmata és avar jelenlétre. A településtől északra halad el a szarmaták által 324 és 337 között épített, a Dunát a Tiszával összekötő Csörsz árok nyomvonala. Valószínűleg az Árpád-ház korában alakult a település, de a tatárjárás elpusztította, majd a jászok letelepítése után újjáalakult. Római katolikus egyháza 1332-ben már állt. A város nevét 1357-ben említette először írás, Beren alakban, ami valószínűleg honfoglalás kori törzsi vagy kabar név. Zsigmond király 1407 évi kiváltságlevelében Belénszállásnak, az 1412 éviben pedig Jász-Bewolenszállásának írják a várost. A város belterületén telepedtek le s építették fel kolostorukat a szentferencrendi szerzetesek, akik nagy érdemeket szereztek a pogány jászok megtérítése körül. A török uralom idején vált Jászberény a Jász-Kun-Hármas Kerület közigazgatási központjává, 1565-67 között a törökök palánkvárat építettek a városban, ami a szultán magánkincstári birtokai közé tartozott.

Valamikor az 1620-as években leégett a palánkvár, de a török már nem építette újjá és katonai parancsnokságát is feladta. A török időkben elpusztult a Négyszállás nevű jász falu is, aminek területe ma Jászberényhez tartozik. Régészeti feltárása során feltárták az egykori középkori templom alapjait, körülötte több mint 400 sírt, lakóházakat és gazdasági épületeket. A XVII. század kilencvenes éveiben a város hosszantartó török uralom alól szabadult fel. 1694-ben a ferencrendi szerzetesek visszatelepültek Jászberénybe és 1698-ban régi templomukat, 1730-ban pedig kolostorukat is újra felépítették. 1699-ben a német lovagrendnek történt eladás előtt összeírták a Jászkun kerületeket, ez az összeírás jellemző fényt vet a török hódoltsági korszak okozta szörnyű pusztulásra. Ebben az időszakban a Jászság összlakossága nem haladta meg a 6000 lelket, ezek közül is 2256-an Jászberényben éltek. Miután 1702-ben zálogba kapta a jász területeket, a Német Lovagrend is itt hozta létre központját. Jászberény igazi virágkora a földek visszaváltása, azaz a redemptio után köszöntött be. Innen irányították a kerületek közigazgatását s itt tartották meg a nyilvános közgyűléseket, törvényszékeket és választásokat.

Itt emelkedett a három kerület székháza. A város kórháza még a XVIII. században alakult. A Dósa Pál nádori alkapitány által Jászapátiban alapított kisgimnáziumot 1780-ban az alapító Jászberénybe helyezte át; ezen a hálás talajon aztán az intézmény szépen felvirágzott. Jászberény ekkor élénk és virágzó mezőváros, de fejlődését megakasztotta, hogy a város ellenzése miatt a tervezett Pest-debreceni vasúti fővonalat Jászberény elkerülésével Szolnokon át építették meg. A város az 1848-49-es szabadságharcból is kivette részét, a jázságból toborzott önkéntesekből Jászberényben alakult meg a Lehel huszárezred, melynek 3 százada még Világosnál sem tette le a fegyvert. Csehországi állomáshelyéről is hazaszökött a jászokból és kunokból álló 12. Nádori ezred számos katonája. 1849 tavaszán a városban tartózkodott Kossuth Lajos, Görgey Artúr és Damjanich János, valamint a magyar hadsereg I., II. és III. hadteste, és innen indították a dicsőséges tavaszi hadjáratot.

1876-ban létrejött Jász-Nagykun-Szolnok vármegye. Ebbe az új alakulatba olvadt bele a Jázság is s ezzel Jászberény jelentőségének oroszlánrészét elvesztette. A jászberényiek és a jászok hosszú ideig harcoltak azért, hogy Jászberény legyen az új vármegye székhelye, ám 1884-ben Jászberény törvényszékét is elvesztette. 1881-től több mint egy félszázadon át gróf Apponyi Albert képviselte a híres jász várost a parlamentben. A nagy államférfi neve egészen összeforrt Jászberénnyel, melynek törekvéseit mindig hűen képviselte.

A katolikus Jázságra a XVIII. században épült barokk templomok, határbeli feszületek, kőszobrok, kálváriák jellemzőek, noha a népi építkezésekre, a tárgyi kultúrára a barokk nem volt számottevő hatással. Jászberény, a megye műemlékekben leggazdagabb városa. Gazdag történelmi eseményekben, műemlékekben, köztéri szobrokban és népművészeti alkotásokban. A régmúlt emlékeibe az 1874-ben alapított Jász Múzeum ad betekintést, amely egyike az ország legrégebbi múzeumainak. Itt őrzik a város szimbólumát, egyik becses nemzeti ereklyénket, Lehel kürtjét.

Jászfákóhalma

Jászfákóhalma határát már 10-13 ezer évvel ezelőtt járta a mezolitikus kori ősember, mint ezt a Jászberény határán lezajlott ásatás leletei bizonyítják. A településtől északra halad el a szármata által 324 és 337 között épített, a Dunát a Tiszával összekötő Csörsz árok nyomvonala.

A mai községet is valószínűleg magyarok lakták eredetileg, majd a tatárjárás után jászok telepedtek ide. 1357-ben már egy határperben említik Berénnyel, mely szerint Csupor Domonkos már régóta birtokolta a falut. Később több birtokosról van említés, 1550 körül a török összeírása szerint kb. 100 fő lakta.

A templom legrégebbi - gótikus - része a hagyomány szerint Zsigmond király idejében épült az 1400-as évek első felében. 1701-ben bővítették barokk stílusban a régi templomot, miután egy erős földrengés ledöntötte az eredeti tornyot. Az új toronyra a pénzt a jákóhalmiak gyűjtötték össze. A török időkben Mehmed Mahmud, a berényi palánkvár parancsnoka birtokolta a falut, amely ebben az időben sem néptelenedett el teljesen. A török idöket nehezen, de átvészelte, nem úgy mint több környékbéli település. (például Borsóhalma, vagy Négyszállás). Miután I. Lipót eladta a Jázságot, a jákóhalmiak is csatlakoztak Rákóczi szabadságharcához, tőle várván a felszabadítást, ez azonban csak saját erejükből történhetett meg, a Redemptió során, amikor is a jászok visszavásárolták magukat a Német Lovagrendtől. Jáköhalmán 129 redemptus volt. A település határán állt egy kétszáz év körüli köhíd, amelyet sajnos több mint 20 éve elbontottak.

1854-ben a községben, már több mint 2400-an laktak. 1928 előtt a község neve: Jákóhalma volt. Iparos településként tartották számon. A településre 1928-ban vezették be az áramot, s 1963-ban csinálták meg a Főutca kivilágítását.

Jászfákóhalmának is megvan a második világháborús története. Sok jákóhalmi harcolt a frontokon, emlékmű is őrzi a hősiességüket. A háború vége felé volt olyan nap, amikor 50 ezer német katona vonult át a településen. Ekkor zajlott le a jákóhalmi légi csata. Kb. 12 szovjet gép kezdte el bombázni a német katonákat. Azok légvédelmi ütegekkel és kézifegyverekkel viszonozták a tüzet. A postánál pedig a vadászgépek a várakozó tömeg közé lőttek. 1944-ben megérkeztek a szovjet alakulatok a Jászságba. Jászfákóhalmát hét német katona védte. A szovjetek Jásztelek felől akartak támadni, mert nem voltak tisztában az útviszonyokkal. A T-34-esek elakadtak a sárban, így kitűnő célpontot nyújtva a németeknek. Több mint egy hétig képesek voltak tartani a falut. Végül visszavonultak Berénybe, s felrobbantották a Tarna-hidat. Ezután bevonultak a szovjet csapatok Jákóhalmára.

A település 1956-ból is kivette a részét. A forradalom idején ledöntötték a jákóhalmi szovjet emlékművet, majd több jákóhalmi is csatlakozott a felkelőkhöz. A település védőszentje Szent Jakab.

2.4.Táji értékek

2.4.1. Jászberény és Jászfákóhalma természeti értékei

Jászberény természeti értékei

- A Zagyva folyó és árterülete
- A 117 hektáros Hajta-mocsár Természetvédelmi Terület.
- Zagyvamenti Természetvédelmi Terület.
- Borsóhalmi Természetvédelmi Terület.

Jászfákóhalma természeti értékei

- a 718 hrsz. alatti templompartot, a rajta lévő fákkal,
- a Templom tér (Bajcsy Zs. utcáig terjedő része a Fő úttól), az I. világháborús emlékmű környéke,
- a 464 hrsz. temetőben lévő akác és egyéb nemes fa (gesztenye stb.) a Szent Kereszt Kápolnával,
- a Tarna holtága a hozzá kapcsolódó 0159/2 és a 0159/5. hrsz.-ú területekkel a rajta lévő fákkal és sportpályával.

A 103 hrsz.-ú Alsó Iskola, mely a Községi Önkormányzat tulajdonában van, műemléki környezet, bejegyzés: 2004.10.07.

A Fő út (belterület) 466/1 hrsz.-ú tulajdonos Magyar Állam, kezelő: Magyar Közút Kht., műemlék, bejegyezve: 2004.10.07.

2.4.1.1.Helyi természeti védelem alatt álló értékek

„Fontos” kategóriába tartozó Érzékeny Természeti Terület¹ (ÉTT) a „Hajta és Tápió-mente”, ahol a Tápió-Hajta Tájvédelmi Körzet területéhez szervesen kapcsolódva, de annak nem részeként található az ún. *Hajta mocsár*. A 125,45 ha-os helyi jelentőségű védett természeti terület a várostól mintegy 7 km-re nyugatra fekszik. Egykor tó volt, ma már alig van szabad vízfelülete, legnagyobb részét nádas társulás uralja. A Jászság egyetlen olyan relikuma, amely a hajdani mocsárvilág, az ősi Zagyva emlékét őrzi, tehát természetstörténeti szempontból is értékes terület, felügyeletét a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság látja el. Országos jelentőségű védett területté történő átminősítését tervezik. A terület az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII.8.) KvVM rendelet alapján Natura 2000 területnek minősül².

Az összesen 462,6 ha kiterjedésű *Zagyva menti Természetvédelmi Terület*, melyből 111,45 ha tartozik Jászberény közigazgatási területéhez. A Jászberényt Jászfelsőszentgyörggyel összekötő műútról északi irányban leágazó földutakon néhány száz métert haladva érhető el ez a helyi jelentőségű védett természeti terület. A Zagyva völgyének ezen a szakaszán a folyószabályozás nem járt lényeges változtatásokkal, mivel a magas partok miatt gátak építésére nem volt szükség ezért az értékes folyóparti ökoszisztéma fennmaradhatott. Ennek köszönhetően a völgy egy értékes, ősi formákat őrző, szép geomorfológiai képződmény. A terület természetvédelmi kezelési feladatait a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság látja el.

- Ferencesek tere az övező utcák fasoraival
- A Ferences kolostor kertje
- Margit-sziget az azt övező Zagyva mederrel és a mellette lévő fasorokkal
- Szentháromság tér, Lehel vezér tér, Fürdő u., Holló András u. zöldfelületei, fasorai az érintett Városi Zagyvaszakasszal együtt
- A Református templom kertje
- A Szúnyogos u. 4. alatti telken álló idős tölgyfa
- A Tanítóképző Főiskola kertje és a hozzá tartozó Arborétum
- A Nagyer utcai szociális otthon kertje
- A Fehértői temető teljes területe
- Az Új temető északi része
- A Városi Zagyva és az azt két oldalról kísérő zöldfelületi sáv a Huszár utcai hídtól a Jásztelki útig
- Az Izraelita temető teljes területe
- A Szentkúti templom kertje
- Az Erzsébet Kórház és Szakorvosi Rendelő kertje
- A Szelei út és Nyár u. találkozásánál lévő fészület körüli vadgesztenye facsoport
- Az Állat- és Növénykert teljes zöldfelülete

2.4.1.2.Országos jelentőségű védelem alatt álló területek

Országos jelentőségű védett terület nincs. A természetvédelmi törvény értelmében védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. Jászberény területén 8 ex-lege védett kunhalom található: délre a Dudás-halom, Hegyes-halom, Szent Imre-halom és Szent Pál-halom, délkeletre a bolygatott Pap-halom, délnyugatra a Sas-halom, északra az elhordott Négy-halom, nyugaton pedig a javarészt szintén elhordott Töviskes-halom.

2.4.2. Védett épületek, építmények

Műemlékek a településeken					
Sorszám	Jászberény város	Műemlék megnevezése	Helyrajzi száma	Törzsszáma	Jogállás
1	Déryné u. 6	Iroda, volt Jászkürt fogadó, barokk, 1731. Átalakítva.	hrszt: 3915	M III 3936	
2.	Ferencesek tere,	R.k. volt ferences templom, gótikus, 1472. Átalakítva a 18. sz.-ban. Berendezés: fő- és mellékoltárok, barokk, 1775.	hrszt: 6461	M I 3939	
3.	Ferencesek tere	Szociális otthon, volt ferences rendház, barokk, 1730. Külsőleg átalakítva	hrszt: 6460; 6458; 6459 ?	M I 3940	
4.	Ferencesek tere	Mária-szobor, késő barokk, 1796.	hrszt: 6462	M III 3941	
5.	Ferencesek tere	Kálvária, barokk, 1776	hrszt: 6462	M III 3942	
6.	Fürdő u	A volt jászkun székház kövázadíszei, valamint két bőség-istennő kőszobor és négy puttócsopot, rokokó, 1760 körül	hrszt: 3910	M III 3943	
7.	Kossuth u. 35	Lakóház, ún. Eördögh-ház, késő klasszicista, 1848	hrszt: 5422	M III 3944	
8.	Lehel vezér tér 1. sz. előtt	A ház előtt ún. juhászkereszt, barokk, 18. sz.	hrszt: 1885 (járda); 6383 (Lehel vezér tér 1, lakóház kertje); 7122 (közterület)	M III 3937	
9.	Lehel vezér tér 15	Volt Jászkun kapitányság, barokk, 1782. Átalakítva és emelettel bővítve 1827-ben. (Bírószág)	hrszt: 407	M I 3951	
10.	Lehel vezér tér 15	Az udvaron álló volt börtön, késő barokk, 18. sz. vége.	hrszt: 408	M I 3952	
11.	Lehel vezér tér 18.	Városháza, klasszicista, 1839. Részben átalakítva eklektikus stílusban.	hrszt: 1	M II 3953	
12.	Nádor u. 1	Ún. Nádoroszlop, barokk, 1797.	hrszt: 6383/2	M III 3957	
13.	Szentháromság	Szentháromság-szobor (oszlop), késő	hrszt: 6379	M II 3949	

	tér,	barokk, 1831.			
14.	Szentháromság tér,	Kálvária, barokk, 1762. Posztamense 1905-ből.	hrsz: 6379	M III 3950	
15.	Szentháromság tér 3.	Rozália-kápolna, klasszicista, 1839-1840. Tervezte: Haág Ádám. Kerítésfalában romantikus fülkében másodlagos elhelyezett szobrok: Bánkódó Krisztus, 1773 és Nepomuki Szt. János, 1779.	hrsz: 6378	M II 3946	
16.	Szentháromság tér 3.	R.k. plébániaház, barokk, 18. sz. Átalakítva és emelettel bővítve a 19. sz.-ban.	hrsz: 6378	M II 3947	
17.	Szentháromság tér 4.	R.k. plébániatemplom, barokk. Tornya 1758-1761-ben épült, Mayerhoffer János műve; hajója 1774-1771 között épült, Jung József alkotása. Berendezés: mellékoltárok, barokk, 18. sz. Főoltár tabernákuluma klasszicista, 19. sz. első fele, Pollack Mihály műve.	hrsz: 6380; 6381	M I 3948	
18.	Táncsics Mihály u. 5.	Jász-múzeum, barokk, 1782. Átalakítva klasszicista stílusban a 19. sz. első felében.	hrsz: 1	M II 3961	
19.	Thököly u. 15.	Ref. templom, késő barokk, 1782. Tomya 1863-ból.	hrsz: 5285	M III 3962	
20.	Báthori utca; Nap u. 1.	Az előkertben ún. Ernyős Mária-szobor, 1728.	hrsz: 7140	M III 3933	
21.	Kőkép u.,	A 23. sz. ház előtt Pietá-szobor, kora barokk, 1699. Ún. "Kőkép".	hrsz: 5612	M III 3945	
22.	Szobor u. 21. előtt,	Az épület előtt Pietá- és Rozália-szobor, kora barokk, 1699.	hrsz: 7336	M III 3960	
23.	Puskin sétány 2/A előtt	Nepomuki Szt. János-szobor, késő barokk, 1813.	hrsz: 3186	M III 3931	

	(Puskin sétány - Szent Imre herceg u. sarok),				
24.	Szent Imre herceg u. 78-80. között,	Kora barokk Pietá-szobor, 1699. Ún. "kőkép".	hrsz: 3405	M III 3932	
25.	Kígyó u. 12.	Népi lakóház	hrsz: 4189	M III 8322	
26.	Szentkúti tér (templom);	Szentkúti r.k. templom, klasszicista, 1842, Berendezés: fő- és mellékoltárok, szószék, klasszicista, 1842.	hrsz: 4163/1; hrsz:4163/4 (templomkert)	M II 3958	
27.	Szentkúti tér,	Szentkúti kálvária, barokk, 1750, felújítva 1795-ben, későbbi átfaragásokkal.	hrsz: 4095	M III 3959	
28.	Gyöngyösi úti városhatárnál az ún. "Akasztófa-hídnál",	(Külterület), Szt. Vendel-szobor, romantikus, népi, 1866.	hrsz: 072/21	M III 3938	
29.	Hatvani út; A Zagyva folyó után,	(Külsőzúgó), Nepomuki Szt. János-szobor, barokk, 18. sz	hrsz: 7774	M III 3955	
30.	Nagykáta felé vezető úton, a Jászfelső-szentgyörgyi útelágazásnál	Cserőhalom, Kálvária, barokk, 1799.	hrsz: 0795/32; 0828/2	M III 3935	

Jászfákóhalma településen nincs védett műemléki épület

2.4.3. Régészeti lelőhelyek

Jászberény és környéke

Jászsós-szentgyörgy-Telek dűlő, Zsigmond kori ezüstdénárok. Jászdózsa-Jászapáti-határ dűlő, friesachi dénárokból áll túlnyomó részt

Jászfákóhalma

1. Nevada (Nemoda) tanya. Epipaleolitikum.
2. Bakterszög. Mezolitikum
3. Zöld-híd. Neolitikum.
4. Bakterszög. Kora rézkor "tiszapolgári kultúra
5. Félegyháza-part. Bronzkor "hatvani kultúra
6. Csárda-part. Keltakor.
7. Apáti úti homokbánya. Keltakor.
8. Tarna-part - Artézi-kút árok. Avarkor.
9. Apáti úti homokbánya. Honfoglaláskor.
10. Félegyháza-part. Félegyháza Árpád-kori falu.
11. Négyszállási-tó magas partja. Szászegyháza Árpád-kori falu
12. Jákó halma. Jász temető.

2.5. Egyedi tájértékek

A védett területek listája védeltségi szint szerint növekvő sorrendben.				
#	Név	Település	Véd. szint	Véd. kategória
1	Jászberényi Zagyva mente	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
2	Hajta mocsár	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
3	Jászberényi Állat- és Növénykert teljes zöldfelülete	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
4	Jászberényi Erzsébet Kórház és Szakorvosi Rendelő kertje	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
5	Jászberény, Ferencesek tere és az azt övező utcák fasorai	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
6	Jászberény, Szentháromság tér, Lehel vezér tér, Fürdő u., Holló András u. zöldfelületei, fasorai az érintett Városi Zagyva-szakasszal	Jászberény	helyi jelentőségű	TT

7	Jászberény, A Városi Zagyva és az azt két oldalról kísérő zöldfelületi sáv a Huszár utcai hídtól a Jásztelki útig	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
8	Jászberény, a Fehértói temető területe	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
9	A Ferences kolostor kertje	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
10	Jászberényi Izraelita temető területe	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
11	Jászberényi Margit-sziget az azt övező Zagyva-mederrel és fasorokkal	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
12	Jászberény, Nagyér utcai Szociális Otthon kertje	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
13	Jászberényi Református templom kertje	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
14	Jászberényi Tanítóképző Főiskola kertje és az Arborétum	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
15	Jászberényi Szentkúti templom kertje	Jászberény	helyi jelentőségű	TT
16	Jászberényi Új temető északi része	Jászberény	helyi jelentőségű	TT

2.5.1. Javaslatok

Természetvédelmi örökségünk megőrzése érdekében, a természetvédelmi szempontokat nem csupán a védelem alatt álló területeken, hanem minden más területen és tevékenységben is érvényesíteni kell.

- A védett természeti területek állapotának megőrzése, javítása.
- A biológiai sokféleség megőrzésének és helyreállításának elősegítése a védett természeti területeken kívül is.
- A természeti erőforrások megőrzése, fenntarthatóságának biztosítása.
- A terület agro-ökológiai adottságaihoz igazodó földhasználat kialakítása

2.5.1.1.Helyi védelemre javasolt épületek, objektumok :

Országos védelemre javasolandó épület / városrész sorszáma	
Kun u. 2. (népi műemlékké nyilvánításra)	
Az ÁRT-ben korábban városképi jelentőségüként nyilvántartott épületek / városrész sorszáma	
Szentháromság tér 2. / ún. Csák-ház	
Szent István Egyetem / Tanítóképző (klasszicizáló, eklektikus	
Rákóczi út 84. (klasszicizáló eklektikus épület)	
Ady Endre út 22. (romantikus, volt nagypolgári lakóház)	
Bercsényi u. 27. (romantikus, volt nagypolgári lakóház)	
Az ÁRT-ben korábban helyi védelemre javasolt épületek / városrész sorszáma	
Hentes u. 15	
Hatvani út 1., 35., 43., 45.	
Kossuth Lajos u. 1., 10., 43.	
Költő u. 3.	
Lehel vezér tér 5., 19., 20., 31., 33.	
Pethes Sándor u. 5.	
Szabadság tér 1.	
Szőlő u. 1.	
Táncsics u. 2.	
Thököly út 15., 20., 22.	
Báthory u. 13.	
Ady Endre u. 8., 10., 21., 23.	
Bercsényi u. 73.	
Dózsa György út 14.	
Fehértói út 26.	
Emlékek / városrész sorszáma	
48-as oszlop	
I. világháborús / Jászhuszar emlék	
Fehértói temető védett temetőkertje	
Időjósító szentek	

Az /ÁRT-ben korábban/ helyi védelemre javasolt épületek, amelyeket – ha lebontásuk elkerülhetetlen - kötelező dokumentálni:/ városrész sorszáma
Költő u. 1
Lehel vezér tér 23.
Pipacs u. 6.
Toborzó u. 6.
Toborzó u. 9., 17., 31.
Hableány u. 10., 39., 66.,
Hajnal u. 4.
Klapka u. 20.
Lagzi u. 2., 20.
Nádverő u. 18.
Villany u. 12.
Bajnok u. 37., 39., 63.
Fehértói út 5.
Honvéd u. 30.
Kender u. 12.
Király u. 18.
Mozsár u. 3.
Gyöngytyúk u. 7.
Sikló u. 32.
Szél u. 1., 7.
Szelei út 39., 42.

2.5.1.2.Helyi védelemre javasolt területek:

Jászberény

Helyi védettségre tervezett a város keleti részén fekvő *Borsóhalmi legelő* 35 ha-os területe. A jászárokszállási műút, az Ágói patak és a Tarna által közrefogott területen található hajdani ártéri rét fennmaradását, a megfelelő kezelés (kaszálás, legeltetés) tudja csak biztosítani.

A várost érintő, „Tervezett” kategóriába tartozó Érzékeny Természeti Terület (ÉTT) az un. Jászság régiója, melynek Jászberény közigazgatási határán belül találhatóak a *Négyszállási legelők* és a *Portelki legelők* területei. Ezeken a területeken természetkímélő gazdálkodás folytatható, melyet támogatással lehet ösztönözni.

Magyar neve	Leírás	Elhelyezkedés / városrész sorszáma
park	színvonalas, hangulatos park	városi strand
Szomorú japánakác	a város két legidősebb ilyen faja, a háztömb építése során a legnagyobb főágát letörték	Bercsényi u. 6. udvarában
Mezei szil	életerős, közel 200 éves fa, törzskerülete 320 cm	vasútállomásnál, sínek mellett
Japánakác	2 db egészséges, 110 év körüli fa, törzskerületük 290 cm	Báthory u. óvoda előtt
Feketefenyő	Védett ház udvarán található, egészséges, kb. 100 éves fa	Báthory u. 13.
Szomorú japánakác	idős, egészséges példány, tökéletes koronával	Újtemető, ravatalozótól balra
Szomorú kőris	100 év körüli, egészséges, idős példány. Korát tekintve igazi ritkaság	Újtemető, ravatalozótól jobbra
Éger	gyönyörű, többtörzsű idős fa, a környéken ritkaság	A Városi Zagyva partján, a Jásztelki út mellett, szemben a húszüzemmel
Mocsári ciprus	5 db fa, melyből 4 kb. 50 éves, az egyik fiatal gyökérsarj.	A régi laktanya parkjában, a tóparton
Arizonai ciprus	igazi ritkaság	Kórház u. 28/a előtt
park	különleges építészeti értéket képviselő lovarda mellett itt található a város legidősebb buxusai, a bejáratnál szép idős lucfenyők állnak	régi laktanya területe
Duglászfenyő	20 m magas, valószínűleg a gyárral egyidős fa	Hűtőgépgyár, főporta előtt
Körtefa	egészséges, 200 cm-es törzskerületű fa. Igazi kuriózum, néhány éve a vezetékek miatt visszanyesték	Neszűr 1. dűlő 2. járás, jobbra

2.6.Társadalmi helyzet

2.6.1. Demográfiai viszonyok

Jászberény

ÉV	NEM	KOR					Összesen	Összesen
		0-17	18-59	60-70	71-80	81-100		
2005	Férfi	2445	8331	1446	821	266	13309	27906
	Nő	2350	8286	1901	1337	723	14597	
2006	Férfi	2430	8307	1445	837	254	13273	27826
	Nő	2318	8268	2261	1309	397	14553	
2007	Férfi	2395	8251	1430	847	277	13200	27688
	Nő	2261	8218	1870	1398	741	14488	
2008	Férfi	2379	8196	1472	828	288	13163	27566
	Nő	2227	8168	1881	1376	751	14403	
2009	Férfi	2392	8116	1504	827	302	13141	27475
	Nő	2179	8127	1899	1393	736	14334	

Év	2006	2007	2008	2009	2010	Összesen
Elhalálozott	775	791	799	823	758	3946
Idős	-	-	5057	5060	5068	-

Jászfákóhalma

ÉV	NEM	KOR					Összesen	Összesen
		0-17	18-59	60-70	71-80	81-100		
2005	Férfi	265	938	204	116	6	1529	3109
	Nő	274	973	205	120	8	1580	
2006	Férfi	267	935	201	113	8	1524	3102
	Nő	273	971	206	117	11	1578	
2007	Férfi	258	929	206	116	9	1518	3093

	Nő	267	968	211	117	12	1575		
2008	Férfi	259	921	204	118	9	1511	3072	
	Nő	261	965	207	119	9	1561		
2009	Férfi	261	923	201	115	8	1508	3105	
	Nő	273	971	205	116	13	1578		
Év	2006	2007	2008	2009	2010	Összesen			
Elhalálozott	42	62	65	49	54	272			
Idős	656	671	666	658	649	3310			

2.6.2. Oktatás, képzés

Az oktatási intézmények a települések egyik legfontosabb népességmegtartó eszközének tekinthetők.

A középfokú oktatási intézmények nagy része Jászberényben található. A város oktatási szolgáltatásait a szomszédos kistérségek lakosai is igénybe veszik. Jászberény iskolaváros voltát középfokú oktatási intézményeinek jó híre mellett a Szent István Egyetemhez tartozó Főiskolájának köszönheti. Vonzáskörzete Kelet-Magyarország északi és középső részére, valamint Budapestre terjed ki.

Jásziákóhalma

Év	Gyerek létszám		Pedagógus létszám		Napközi		Számítógép	Logopédia
	Iskola	Óvoda	Iskola	Óvoda	iskola	óvoda		Gyógytárgy
2005	189	108	16	10	58	16	1	25
2006	183	103	16	10	50	15	1	25
2007	158	104	15	10	38	18	2	21
2008	147	102	15	10	35	19	2	23
2009	152	104	15	10	41	21	2	20

IV. Béla Általános Iskolába 1 tanuló jár Jászapátiról. Az Oktatási Intézmény állapota jó, az Általános Iskola nyílászárói 2010-ben, az óvoda nyílászárói pedig 2011-ben lettek kicserélve pályázati forrásból.

2.6.3. Művelődés, kultúra

Jászberény

- Városi könyvtár és információs Központ
- Jászkerület Kulturális és Művelődési Közhasznú Nonprofit Kft.
- Jászkerület Nonprofit Kft. – DÉRYNÉ Rendezvényház
- Jászkerület Nonprofit Kft. – Ifjúsági Ház
- Jászkerület Nonprofit Kft. – Honvéd Jász Kaszinó

Civil szervezetek:

- Jászberényi Vasas Kórus Közhasznú Egyesület
- LEHEL-MELODY Tánc-Sport Egyesület
- Mentőkutyás Egyesület
- Kutyaikkal az Életért Alapítvány
- Jászsági Évkönyv
- Jászsági Rádiósok Egyesülete
- Városvédő és Szépítő Egyesület
- Jászsági Képzőművészet-barátok Egyesülete
- Galamb és Kisállattenyésztők Egyesülete

Rendszeresen megrendezésre kerülő rendezvények:

- Csángó Fesztivál Népművészeti vásár és népzenei találkozó, a Margit-szigeten 3 napon keresztül tart.
- Jász-bál
- Műszaki bál
- Mézvásár
- Érpárt fesztivál
- Kulturális és kirakodó vásár
- Jász-Expo. A térsége kiemelkedő gazdasági és kulturális rendezvénye. Célja a kis-közép- és nagyvállalkozások termékeinek, szolgáltatásainak bemutatása. A szakmai programokat kulturális szórakoztató programok színesítik
- Autómentes nap
- Múzeumok éjszakája

Jászfákóhalma

A kistelepüléseken a művelődési szolgáltatások, lehetőségek száma elmarad a kívánalmaktól. Jótékony folyamatnak tekinthető, hogy a Jászságban több településen is működik TELEHÁZ, amely a vidéken élő fiatalok információs társadalomba történő beilleszkedését segíti. A kulturális szolgáltatások száma természetesen a városokban a legnagyobb, közülük is kiemelkedik Jászberény kulturális kínálata.

Rendszeresen megrendezésre kerülő ismétlődő események:

- Falunap
- Búcsú-vásár

Civil szervezetek:

- Iskolánkért, Diákjainkért. Oktatási és Kulturális Alapítvány
- Jászfákóhalmai Polgári Kör
- PRO JÁSZJÁKÓHALMA Kulturális és Természetvédelmi Közalapítvány
- Jászfákóhalma Község Polgárőrsége
- Jászfákóhalmai Gazdakör
- Jászfákóhalmai Ipartestület
- Béke Vadásztársaság

2.6.4. Sport, kapcsolódás

- Jászberényi Sportegyesület Jászberény, Sportpálya u. 9.
- Jászberényi SE Jászberény, Sportpálya u. 9.
- Jászberényi Röplabda Klub Jászberény, Táncsics M. u. 8.
- JTKF DSE Jászberény, Rácz A. u. 1.
- Jászberény kosárlabda Egyesület Jászberény, Nagykáta u. 17.
- Dance Fitness SE Jászberény, Fáy A. u. 19.
- Szekuritás Sakk Kör Jászberény, Bercsényi u. 5.
- Jászberényi Triatlon SE Jászberény, Serház u. 2.
- Jászberényi Turista Egyesület Jászberény, Jókai M. u. 6.
- Jászberényi Stinky Sox Baseball Klub Jászberény, Páva u. 4.
- Jász Kempó Karate Klub Jászberény, Kertész u. 8.
- Áramütés Amatőr Röplabda Klub Jászberény, Csákány u. 24.
- Jászberényi Westen Fallabda Klub SE Jászberény, Lehel vezér tér 15.
- Jászberény Wolverines Jászberény, Szent László u. 10. II/6
- Jászbúvár SE Jászberény, Harcos u. 2.

Sportversenyek pl.:

- Úszás : nyuszi kupa, mikulás kupa
- Óévbúcsúztató sorverseny
- Mezei futóverseny
- Teremfoci bajnokság
- Egyéb foci bajnokságok
- Röplabda, kosárlabda mérkőzések
- Ügyesség sorváltó

Jászfákóhalma

- Jászfákóhalmai Hagyományőrző Íjász Egyesület
- Jászfákóhalmi Sporthorgász Egyesület
- Községi Sportegyesület
- MTTSZ Jászfákóhalmi Lövészklubja
- Labdarúgó Szakosztály

2.6.5. Egészségügy

A magasabb szintű, kiegészítő egészségügyi ellátást a Jászberényben található kórház biztosítja a térség teljes lakossága számára, ahol a működő kórházi ágyak száma nem csökkent. A Jászságban a települések jelentős részéről utazni kell a gyermekorvoshoz, laborszolgáltatásért, szakorvosi rendelésre. Egyre nagyobb körben terjed a piaci alapon működő egészségügyi szolgáltatást biztosító vállalkozók központtól távolabb eső településeken történő kihelyezett rendeléseinek száma.

Jászberény

Megnevezés	
Működő házi orvosok száma (fő)	13
Működő házi gyermekorvosok száma (fő)	5
Házi orvosi szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők száma (fő)	12
A házi orvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	
A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	
Csak felnőttek részére szervezett házi orvosi szolgálatok száma (szolgálat)	
A házi orvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	
A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	
A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	
A házi gyermekorvosi ellátásban a látogatások száma összesen (eset)	
A házi orvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	
A házi orvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatás (eset)	
Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat (eset)	
Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)	
Működő kórházi ágyak száma (db)	
Gyógyszertárak száma (humán) (db)	6

Jászfákóhalma

Megnevezés	
Működő házi orvosok száma (fő)	2
Működő házi gyermekorvosok száma (fő)	0
Házi orvosi szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők száma (fő)	2
A házi orvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	2
A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	0
Csak felnőttek részére szervezett házi orvosi szolgálatok száma (szolgálat)	0
A házi orvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	11440
A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	0
A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	0
A házi gyermekorvosi ellátásban a látogatások száma összesen (eset)	0
A házi orvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	10560
A házi orvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatás (eset)	850
Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat (eset)	120
Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)	280
Működő kórházi ágyak száma (db)	0
Gyógyszertárak száma (humán) (db)	1

Fogyatékkal élők száma: 250

Tartós eu. problémával élők száma: 600

2.6.6. Szociális ellátás

Jászberény város szociális ellátására vonatkozóan 2008-ig szóló ellátási terv van érvényben. Jelenleg Jászberény városban a lélekszámától függővé tett (20 000 és 30 000 fő közötti városi települések) ellátási formák kötelezőek, amelyeknek nem tesz maradéktalanul eleget Jászberény, ugyanakkor a város nem kötelező feladatok ellátását is felvállalta. Amennyiben a város lélekszáma meghaladja a 30 000 főt (amihez igen közel jár), fel kell készülnie arra, hogy a nem teljesített feladatokon túl az e lélekszám feletti településekre kirótt feladatokat is kötelezően magára vállalja.

A város szociális intézményi és ellátó háttere:

- Étkeztetés: biztosítva
- Jelzőrendszeres segítségnyújtás: 2006 januárjától a Jászsági Többcélú Kistérségi Társuláson belül a 18 település részvételével történik az ellátás. Központja az Egyesített Szociális Intézmény, Jászberényben. A jövőben javasolt a társulásnak átadni működtetésre, mert társulási formában működtetve magasabb a normatíva.
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat: kistérségi feladat-ellátási körbe tartozik – három szakmai központ közül Jászberény az 1.számú szakmai centrum
- Bölcsőde: városi intézményes forma, 40 férőhelyes bölcsődében jelenleg 54 gyermek van ellátva, ennek ellenére nincs napirenden a bővítés
- Támogató Szolgálat: 2008 januárjától a Jászsági Többcélú Kistérségi Társuláson belül a 18 település részvételével történik az ellátás, amit a Jászsági Támogató Szolgálat biztosít 4 szakmai központtal
- Közösségi pszichiátriai szolgálat: nappali ellátási forma biztosítva
- Idősek Klubja: nappali ellátási forma, két telephelyen működik összesen 55 férőhellyel (Idősek Gondozóháza 2007 óta megszűnt)
- Tanyagondnoki (falugondnoki) szolgáltatás: biztosítva
- Információs Szolgáltatás: Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgáltatás keretén belül működik
- Adósságkezelő szolgáltatás (nemkötelező, az önkormányzat vállalt feladata)

Jászfákóhalma

Öregségi nyugdíjban 942 fő részesül a településen.

	Házi segítésnyújtásban rész.	Segítségnyújtásban dolg.	Rendk. Gyer.véd. tám.	Rendsz. Szoc. Segélyben rész.	Rendsz. Gyvéd. Kedv. Rész.
2005	21	2	191	11	188
2006	18	2	183	12	175
2007	18	3	185	13	160
2008	19	3	169	14	164
2009	19	3	242	12	191

2.6.7. Közbiztonság

Jászberény

Az önkormányzatoknak, így Jászberény Város Önkormányzatának (a továbbiakban: Önkormányzat) is arra kell törekednie, hogy felelős döntéseivel kiszámítható és biztonságos környezetet teremtsen a területen élők számára. A biztonság közügy. Minden Jászberényben élő polgár érdeke, az Önkormányzatnak pedig feladata, hogy a bűnözés terjedését megállítsa, a bűnöző elemekkel szemben pedig következetesen és határozottan fellépjen. Feladatunk továbbá, hogy az élhető közbiztonságot fenntartsuk, és minden erőnkkel azon legyünk, hogy javítsuk azt. Az Önkormányzat kötelességének tekinti – a Jászberényi Rendőrkapitányság elsődleges szerepének megtartásával - a lakosság megóvását az őket fenyegető veszélyektől, kiemelten kezelve a bűnmegelőzés kérdését. A Feladatterv célja, hogy az Önkormányzat a közbiztonság védelmét szolgáló alapfeladatát magas színvonalon ellássa. A bűnmegelőzés nemcsak állami, társadalmi, hanem önkormányzati feladat is, ezért a közbiztonság megerősítése érdekében ki kell dolgozni Jászberény Város 4 éves közbiztonsági stratégiáját.

Jászfákóhalma

A településen körzeti megbízott lát el szolgálatot, civil szervezetként Polgárőr egyesület működik.

2.7. Gazdasági helyzet

A kistérségben 1997-ben az 1000 lakosra jutó működő vállalkozások száma 48 volt, 2002-ben 53, azaz 4765 vállalkozás működött 2002-ben. A megyében az 1000 lakosra jutó vállalkozások száma 61. A vizsgált 3 év alatt a regisztrált vállalkozások száma folyamatosan nőtt: 356 regisztrált vállalkozással volt több 2002-ben, mint 2000-ben. A működő vállalkozások számának növekedése azonban nem mutat hasonló folyamatosságot: A 2001. évi csökkenés után a működő vállalkozások száma ismét elérte a 2000. évi állapotot.

A vállalkozások 70%-a a kistérség négy városában található: Jászberény (47%), Jászapáti (9,6%), Jászárokszállás (8,6%) és Jászfényszaru (5%).

A vállalkozási formák közül továbbra is egyéni vállalkozás működik a legtöbb a Jászságban. A korlátolt felelősségű társaságok és a társas vállalkozások száma nőtt, a szövetkezetek száma viszont csökkent. Ennek oka lehet, hogy a korábbi szövetkezet egy része megszűnésekor átalakult részvénytársasággá vagy korlátolt felelősségű társasággá.

A Jászságban a kereskedelemben működik a legtöbb vállalkozás. A 2001. évben tapasztalható vállalkozási kedv csökkenése ezt a szektort is érintette. Viszont a második legtöbb vállalkozással az ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatások nemzetgazdasági ág az egyetlen, amely a vizsgált három évben folyamatosan növekszik. A gazdasági ágak közül a harmadik helyen az építőipar áll.

2.7.1. Mezőgazdaság

A Jászságban a legmagasabb a kalászos gabona termőterületének aránya. Legfontosabb a búza és az árpa termesztése. A gabona termőterületéhez viszonyítva csak egyharmad akkora a kukorica termőterülete. Ez a tendencia a megyére is jellemző. A cukorrépa termőterületének aránya magasabb a megyei és a régiós aránynál is. Az ipari növények valamint a takarmánynövények termesztése a régiós átlag fölött van. A zöldség- és gyümölcsnövények közül jellemző a Jászságban a hagyma-, a zöldpaprika-, a paradicsom-, az uborka- és a dinnyetermesztés. A legnagyobb hagymatermesztő körzet elsősorban az Alsó-Jászság. A fóliás kertészeti kultúrák és a fóliás palántanevelésen alapuló szántóföldi zöldségtermesztés elsősorban a Felső-Jászságban jellemző. Jász-Nagykun-Szolnok termőföldje igen jó minőségű, és a napsütéses órák száma is magas, emiatt a megye mezőgazdaságilag fontos, különösen a búza, kukorica, napraforgó termesztésben és a sertés-, juh-, szarvasmarha tenyésztésben.

Jászberény gazdasági szektorai közül a mezőgazdaság részesedése elenyésző. A növénytermesztésen belül a szántók aránya a legnagyobb (11 800 ha), melyet fele-fele arányban művelnek társas (5 db), valamint egyéni (400) vállalkozók és őstermelők. A szántóföldi termelés során elsősorban búzát (3400 ha), napraforgót (2500 ha), kukoricát (1200 ha) és repcét (7-800 ha) termesztenek. Ez utóbbi termőterülete a napraforgó termőterületének rovására évek óta növekedni látszik. A gyümölcsstermesztés terén a fóliás, csepegtető rendszerrel termelt görögdiinnye emelhető ki, mint a legtermelékenyebb gyümölcs, amit kb. 200 hektáron termelnek. A város egyébiránt kiterjedtebb gyümölcsösökkel nem rendelkezik, csupán az Újerdő területén terem kb. 30-40 ha-on szőlő. A Neszür zártkerti hagyományos gyümölcs és szőlőkultúrája teljesen elhalt. Erdőművelés három erdőbirtokosság keretében (Töttevényi, Porteleki, és Zagyvamenti), de több ezer hektáron folyik. A területen egy vadásztársaság van, a Lehel Vadásztársaság, amely vadásztatás mellett vadgazdálkodást is folytat (fácánnevelés). A

területen elsősorban apróvad vadászatra van lehetőség. Vadászház a Farmosi út közelében Újerdőben van. A mezőgazdaság másik ága az állattartás az utóbbi 15 évben erőteljesen visszaszorult. Extenzív juhtartás a város határában lévő 1000-1500 ha-nyi legelőn jellemző, míg intenzív állattartás keretében szarvasmarhát tenyésztanak a Kossuth Zrt. és az Agro Lehel Kft. tehenészeiben. Ehhez kapcsolódóan tejfeldolgozással a városban jelenleg nem foglalkoznak, a tejet a Jásztej Rt. (Jászapáti) vásárolja fel. Az állattenyésztésen belül leginkább a baromfiállomány dominál. Az agro termékek feldolgozása nem jellemző a városban: ott csupán egy malom, egy terménykeverő üzem (Darázs Keverő Kft.), egy vágóhíd és egy húsfeldolgozó (Konkoly Vágóhíd) található, amely kiemelt színvonalon az EU standardnak megfelelően működik. Az országszerte is egyre több helyen elterjedő biotermelés Jászberény agrártevékenységében nem számottevő, biotermelés csupán tönkölybúza, napraforgó és biobor termelésben folyik.

Jászfákóhalmán jellegzetes a mezőgazdasági gazdálkodás. Jellemző az őstermelői, valamint a családi gazdálkodási forma. A terület mintegy 80 %-át a szántó művelési ág teszi ki, a fennmaradó 20 %-ra tehető a gyepek, gyümölcsösök, zöldség- és erdőművelési ágak. A község területén egy nagyüzemi állattartás van, valamint családi gazdaságok kis létszámú állatállományával a jellemző gazdálkodási forma.

2.7.2. Ipar

Kiemelkedő a kistérségben működő Electrolux és Samsung gyárak jelentősége nemcsak a Jászágó iparában, hanem az ország ipari exportjában is mérhető jelentőségük.

Jászberény gazdaságában a szekunder szektor szerepe meghatározó. Ebben a gazdasági ágban a külföldi tőke jelenléte nem elhanyagolható az ipar fejlettsége és fejlődése szempontjából. A város legnagyobb vállalatai, s egyben legjelentősebb piaci foglalkoztatói ebből a gazdasági szektorból kerül ki. A megye ipara feldolgozó jellegű (gépgyártás, élelmiszerfeldolgozás). Jászberény város három legnagyobb ipari tevékenységgel foglalkozó gyára:

1. Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft. az egyik legnagyobb ipari cég Jászberényben, melynek elődje 1952 óta, a korábbi Fémnyomó és Lemezárugyár üzemének keretében indult működésnek. A nyolcvanas évekre már nyolc telephelyen működött a vállalat és létszáma meghaladta a 3000 főt. A gyárat (kft.), melynek termelése a kilencvenes évek végére meghaladta az évi egymillió szériát, az 1991-es privatizáció során a svéd AB Electrolux vette meg. A termékek így éveken át Zanussi-Lehel néven kerültek forgalomba (az Electrolux korábban az olasz céget is felvásárolta). Az Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft. ma Magyarország vezető ipari vállalata (főleg a háztartási készülék piacon), az ország ipari exportjában (4,2 millió termék 2004-ben) meghatározó szereppel bír. A vállalat továbbá jelentős összegű (74 milliárd Ft) beruházásokat hajtott végre a 15 év alatt, így elmondható, hogy több tőkét fordított fejlesztésekre, mint amennyit kivont az országból. A multinacionális vállalat magyarországi leányvállalata működésében is nyomon követhető a K+F tevékenység, mely elsősorban a logisztikai területre specializálódott. Ez a hűtőgépgyár és a Miskolci Egyetem Anyagmozgatási és Logisztikai Tanszék közötti együttműködés keretében már a rendszerváltás előtt megkezdődött.

2. A Jász-Plasztik Kft.-t négy személy alapította 1990-ben jászberényi székhellyel. A vállalt egyébként több településen is rendelkezik még üzemekkel, úgy mint: Süllyap (akkumulátor gyár), Szászberek, Pécs (kereskedelmi képvislet), Budapest (iroda), Nyíregyháza (műanyag feldolgozó üzem), a szlovákiai Galánta (műanyag feldolgozó üzem). A cég fő tevékenységi körei: műanyag feldolgozás (60%), csomagolóanyag-gyártás, akkumulátorgyártás és -értékesítés, komplett hőszigetelő- és vakolatgyártás, nemzetközi és belföldi szállítás, vámügynökségi tevékenység. A vállalt beszállítója az Electrolux LEHEL Kft.-nek, SAMSUNG Electronics Magyar Rt.-nek, a Samsung SDI Magyar Rt.-nek, a Philips Assembly Center Hungary-nek és a Flextronics International Kft.-nek. A cég dolgozóinak száma már elérte az 1200 fő.
3. A Szatmári-Bau Kft. Jászberény egyik legjelentősebb építőipari vállalkozása. A vállalkozás a számottevő kereskedelmi forgalom mellett (építőanyagok kis- és nagykereskedelme), kivitelezéssel, gépi földmunkák elvégzésével, valamint konténeres sít-szállítással is foglalkozik.

2.7.3. Szolgáltatás, kereskedelem

A szolgáltatás, mint gazdasági szektor Jászberényben is a városközpontban koncentrálódik. Ez kiskereskedelmi és lakossági szolgáltató egységeket jelent, valamint az üzleti infrastruktúra részét képező bankszférát. A kiskereskedelmi és lakossági szolgáltató funkciók kiterjedése várható a rendezési terv alapján az alközpontként meghatározott Ady Endre, Bercsényi, Dózsa György és Rákóczi utcákban, az autóbusz-állomás környezetében, továbbá a városból kivezető főutak, elsősorban a Kossuth Lajos utca és annak folytatásában a Nagykáta út mentén. A kereskedelmi egységek errefelé már sokkal inkább a nagyobb helyigényű építőipari telephelyek és autókerekedések. Jászberény nem rendelkezik multifunkcionális bevásárló központtal, a Szabadság téren található kereskedelmi szolgáltató komplexum: kiskereskedelmi és irodafunkcióval hasonló tevékenységeket tömörít, de több kritériumnak nem felel meg (pl. nem található benne szórakoztató központ). A város határában megtelepült Tesco, Lidl, Aldi és egyéb szakáruházak a kiskereskedelmi igényjelentős részét kielégíti, beleértve a Jászság más településeit is.

2.7.4. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus

A turizmus a magyar gazdaság egyik legdinamikusabb ágazata. Jászberény kedvező gazdasági pozíciója azonban nem elég ahhoz, hogy ez az ágazat dinamikusan fejlődjön. A város országos viszonylatban nem vált turisztikai célponttá, még az üzleti és az egyéb turisztikai ágazatok terén sem. A turisztika tehát a helyi gazdaságban nem jelentős, melynek több oka is van. Egyfelől a termékfejleszthető turisztikai adottságok kihasználtsága alacsony, másfelől pedig a turizmus háttér infrastruktúrája mennyiségileg és minőségileg is elégtelen. A város meglévő turisztikai adottságai nem válnak mindenképpen turisztikai terméké, amennyiben azt nem fejlesztik megfelelően, valamint nem ajánlják rendszeresen célcsoportok felé. Jászberény pedig számos turisztikai érdeklődésre számot tartó potenciállal rendelkezik. Itt fontos még megemlíteni, hogy a város vonzereje igazából csak a Jászsági kultúrtájjal együtt értelmezhető.

A turisztikai termékek közül kiemelhető a nyári kulturális rendezvénysorozat, a Jász Múzeum, valamint az Állat és Növénykert, melyekről elmondható, hogy térségi, országos és nemzetközi vonzereje van. Hátrányuk, hogy önmagukban ugyanakkor nem képesek nagyobb tömegeket több napra helyben tartani, ezért fejlesztést igényelnek.

A turizmus háttér infrastruktúráján belül a szálláshelyek és azok férőhelyeinek száma kevés és többségük az alsó-középső kategóriába sorolható. Hiány mutatkozik a nagyobb létszámú csoportokat elhelyezni képes turista szálláshelyekből és kempingből. A turizmus szélsőségesen idényjellegű, a kiemelt nyári időszakon belül a legjelentősebb forgalom négy hétre, a város kulturális rendezvénysorozatának idejére összpontosul. Vonzerejének fő elemei a hagyományörzés, kultúrturizmus, az ÖKO turisztika, illetve a sport és termálturizmus.

A jelentősebb szállásadók Jászberényben : Hotel Lehel Gyöngye*** (befogadó képesség: 37 fő); Touring Hotel *** (61 fő): szemináriumi termék (2); Jóbarát Vendéglő és Panzió (26 fő); Súlyom Panzió és Étterem** (31 fő); Taczman Tanya – fogadó (6 fő); Kakukkfészek Panzió SZIE Alkalmazott Bölcsészeti Kar - Zirzen Janka kollégium. Jászberényben jelentősebb nagyságrendű találkozók (konferenciák) lebonyolítására alkalmas rendezvényterem a Déryné Művelődési Központ főépületében, illetve az Ifjúsági Házban találhatók. Kisebb szemináriumi termék ugyanezen két helyen, valamint- szálláshellyel (étkezési lehetőséggel nem!) összekötve -a Touring Hotelben vannak. Jászberény gazdaságában tehát a turizmus-lehetőségeihez képest-minimális szerepet játszik. A város nem rendelkezik kiemelt turisztikai vonzerővel, és a turisztikai termékfejlesztési adottságait sem használja ki maradéktalanul. A turizmus kiszolgáló háttér infrastruktúrája mennyiségi és minőségi paramétereit tekintve nem kielégítő, erőteljes hiányosságok mutatkoznak a szálláslehetőségek alsó és legfelső kategóriájában.

2.7.5. Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet

Jászberény

A 2001-es népszámlálás adatai szerint Jászberény foglalkoztatottjainak aránya a 15 és 64 év közötti korosztályon belül közel 58,8% volt, mely a megye (72,4%) összes városának értékéhez képest jóval alacsonyabb volt. A 2001-es népszámlálás szerint Jászberény munkanélküliségi rátája, vagyis a regisztrált munkanélküliek aránya az aktívkorúakon belül, 3,32%, azaz 587 fő volt 2001-ben⁹. Ez az érték a megye városainak átlagánál (7,7%) jóval alacsonyabb volt, sőt a városok között a legkisebb munkanélküliséggel bírt.

	Regisztrált munkanélküliek száma	Regisztrált munkanélküliek az aktívkorúakon belül (%)	Rendszeres jövedelem- mel nem rendelkező az aktívkorúakon belül (%)
Jászberény város	587	3,32	16,55

KSH adatai alapján (2001)

A munkanélküliek foglalkoztatottságát elősegíti a Start munkaprogram, mely a városban is igen szép számmal működik. A szociálisan hátrányos helyzetű lakosságra jellemző, hogy a munkajövedelemmel a család egyetlen 15 évet betöltött tagja sem rendelkezik. Ezen csoportok foglalkoztatási problémáján segít a Jászberényi Önkormányzat 2008 elején elfogadott rendelete. Ebben Jászberény város a helyi mikro-, kis- és középvállalkozások munkahelyteremtését kívánja elősegíteni, vagyis az általános vállalkozástámogatás helyett a munkahely teremtést kívánja ösztönözni, segítve ezzel a jászberényiek elhelyezkedését, megélhetését. Ez egyaránt előnyös a város vállalkozóinak és munkát kereső hátrányos helyzetű lakosságának is. Az 1/2008. (II.1) rendelet a támogatás elnyerésének egyik feltételeként jelöli, hogy a vállalkozó a keletkező munkahelyeket regisztrált munkanélküliek köréből tölti be.

Jászjákóhalma

Megnevezés	
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	122
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	9
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	37
Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	39
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	1
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	28
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	6
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	2
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	95
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	27
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	14

2.8. Infrastrukturális helyzet

Jászberény

A vízmű a város DNY-i részén 1964-től kezdődően fokozatosan, a vízigényeknek megfelelően több ütemben épült ki. A vízmű saját, helyi vízbázisra épül, térségi vízatadás egyik irányban sem történik. Az ivóvíz szolgáltatást a JÁSZVÍZ Jászberényi Vízgazdálkodási Kft. (Jászberény, Margit sziget) végzi szerződéses alapon. A jelen vízellátó rendszer 20 db rétegvizeket megcsapoló mélyfúrású kútból, 1 víztoronyból, és tárolókból (4*400m³) áll. Néhány kút esetében a szabványban előírt értéknél magasabb a metán-, az ammónia-, és az arzéntartalom, viszont a II. vízmű esetében a kevert víz már megfelelő. A vízmű a meglévő és növekvő vízigények kiszolgálásához – továbbá a kutak természetes elhasználódása miatt –, a közeljövőben új kutak fúrását tervezi. A kutakban lévő búvárszivattyúk a vízműre, ill. kettő (Margit sziget, I. vízműnél) közvetlenül a magas tárolóra dolgoznak. A vízműbe termelt víz vas-, mangán-, és gáztalanítás, majd klórgázzal való fertőtlenítés után kerül a vízhálózatba. A városi ivóvíztisztítót 1979-ben helyezték üzembe, kihasználtsága télen 50-55%, nyári csúcsban 80%. A teljes hálózat körvezeték kialakítású. A vízhálózatrendszer állapota közepes, a helyi szolgáltató folyamatosan végez rekonstrukciós munkálatokat. A város belterületén az

ivóvízhálózat szint teljes körűen kiépült. Jászberényben a vezetékes vízhálózatba bekötött lakások aránya a KSH 2006-os Jász-Nagykun-Szolnok megye statisztikai adatok alapján 96,2 %-os. A szolgáltatótól kapott tájékoztatás alapján 2007-ben az ellátott területen csak mindössze 48 lakás nem kötött rá a hálózatra. Az ivóvízhálózatba nem kötött lakások közkifolyóról ellátottak, így a lakosság 100%-a számára a vezetékes ivóvíz biztosított.

A városban elválasztott rendszerű csatornázás működik. Az alapjában véve gravitációs elven működő és az 1950-es évektől folyamatosan épülő hálózaton, adott helyeken szennyvízátemelők (23 db közbenső, 1 db nagy teljesítményű végátemelő műtárgy) és rövid szakaszokon nyomócsövek vannak jelen. A település belterületének csatornahálózati kiépítettsége - Portelek kivételével - 100 %-os. Portelken nincs kiépített szennyvízhálózat és nincs tisztítótelep sem, ez az egyéb külterületi lakott hellyel együtt 535 db. lakóingatlant érint. Mivel a városi telepre történő csatlakozás gazdasági és működési szempontból sem megoldható, a porteleki szennyvizek megfelelő kezelésére alternatív technológiával működő, helyi tisztító kiépítését tervezik.

Jászberény város rendelkezik saját szennyvíztisztító teleppel. A 1980-ban épült, 1993-94-ben bővített telep Jászberénytől DK-re a 32. sz. főút mellett található, két fokozatú (mechanikai és biológiai) tisztítási technológiával működik, kapacitása 8.000 m³/nap, üzemeltetője a JÁSZVÍZ Kft. A városi szennyvíztisztító telep a szippantott szennyvízfogadását is elvégzi, átlagban a beérkező mennyiség napi kb. 13 m³, ami tizedét sem éri el a telep napi maximális 150 m³-es kapacitásának.. A folyékony kommunális hulladék begyűjtésével és elszállításával Jászberényben több vállalkozás is foglalkozik. A nagyobb ipari létesítmények közül az Electrolux rendelkezik saját szennyvíztisztító rendszerrel, a többi üzem szennyvize, üzemelőtisztítás után a városi rendszerbe kerül. A kezelésre kerülő szennyvíz jelentős része közel 25 % ipari eredetű, ezért átlagos szennyezettsége lényegesen magasabb az átlagos kommunális szennyvíz szennyezettségének. A szennyvíztisztító műben keletkező szennyvíziszapot régebben a telepen deponálták. Jelenleg a deponált és a keletkező szennyvíziszap a telep területén létesült és műszakilag a 2007 év első felében átadott komposztáló telepen kerül ártalmatlanításra. A komposzt egy kis részének rekultivációs, más részének mezőgazdasági hasznosítási lehetőségei merültek fel.

A meglévő csapadékvíz elvezető rendszerhálózat folyamatos karbantartást igényel, melyről a JVV Zrt. megbízásából 1994-től a Berénykom Kft. gondoskodik. A település területének mintegy 46,5 %-án, kb. 59 km hosszban van kiépített gravitációs, elválasztott rendszerű csapadékvíz elvezető hálózat, melynek csak kisebb része zárt csatorna. Fenntartási engedéllyel a rendszer kb. 1/6-a rendelkezik, a többinek az engedélyeztetése folyamatban van. A lehullott csapadék egy része elszikkad, az elvezetett csapadékvíz végső befogadója a Zagyva folyó.

A gázközmű 1984-ben épült ki, a gázszolgáltató a TIGÁZ Zrt. A település délnyugati határában, a Hűtőgépgyár mellett lévő gázátadó állomásra a belterület nyugati párhuzamosan észak felől érkezik a nagynyomású földgázvezeték. Az innen induló nagyközépnomású (p=6,0 bar) vezetékek a közbeiktatott nyomásszabályzók segítségével látják el a középnomású (p=3,0 bar), és a városközpontban, valamint attól észak és északkeletre eső kisebb területen kisnyomású (p=0,03 bar) üzemelő városi gázelosztó hálózatot. Középnomású nyomásszabályzókból 2 db (Sportpálya utca, Vaspálya utca), kisnyomású, körzeti nyomásszabályzókból 5 db működik az ellátási területen. Az engedélyes a hálózat-fenntartási munkákat folyamatosan végzi. A nagyközépnomású hálózat szabad kapacitása a jelenlegi és a szolgáltató által ismert fejlesztési elképzeléseket el tudja látni, a város biztonságos ellátásának

biztosítására a szükséges hálózati/műtárgyi fejlesztéseket végrehajtja és a felmerülő egyéb ipari, közületi, lakossági fejlesztési igényeket ellátja. A közelmúltban végzett és tervezett fejlesztések: pl. a nyomásingadozások miatt kiépített 5. körzeti nyomásszabályzó, 2007-ben középnyomású vezeték kiépítése a Jászplasztik Kft. telephelyére, 2008-ban tervezett középnyomású vezeték kiépítése az Ruukki-Tisza Zrt. (korábban Aprítógépgyár Rt.) öntöde részére. A településen az ingatlanok többsége (83 %) be van kapcsolva a belterületen 100 %-ban megépült gázhálózatba. Portelek gázellátása 2001-ben megoldódott. 2006 végén a háztartási vezetékesgáz-fogyasztók száma 9726, ebből a fűtési fogyasztó 9629. E fűtési fogyasztói számba beletartoznak az egykori távfűtési fogyasztók is, akik fokozatosan tértek át a gázfűtésre és immár kb. 8 éve nincs távfűtéses ingatlan a településen.

Jászberény Város Önkormányzata közvetlenül felelős az önkormányzati intézmények energiaellátásáért, a közvilágításért, a lakosság széles körét érintő energetikai fejlesztések koordinálásáért és szervezésért, valamint a település fejlesztésenergetikai vonatkozásainak felügyeletéért. 1999-ben készült el az Európai Unió Phare Programja keretében „Jászberény Város Energiastratégiája”, mely rögzíti a városi energiagazdálkodás állapotát, felméri, hogy a város belátható fejlődésének milyen energetikai következményei várhatóak, valamint javaslatokat fogalmaz meg a követendő energiapolitikát követően. Az áramszolgáltatást a térségben az Észak-magyarországi Áramszolgáltató Nyrt. (ÉMÁSZ) biztosítja az elektromos energiaellátással összefüggő műszaki és a szolgáltatói tevékenységet. A hálózatok kiépítettsége mind közép-, mind kiefeszültségű oldalon teljesnek mondható. A Hatvan-Szolnok közötti 120 kV-os távvezeték 120/20 kV-os villamos alállomása a város északi határában található. Erről az alállomásról indulnak ki a várost behálózó 20 kV-os vezetékek. A középvezetékű hálózat kizárólag 20 kV-os, fele-fele arányban légvezetéken és földkábelben vezetett. A kiefeszültségű hálózata 80 %-ban légkábeles, 20 %-ba földkábeles kialakítású. A légvezetékek, kábelek vezetésének rendje a helyi Szabályozási Tervben rögzített. A városon belüli kiépítettség 100 %-os, tehát a villamos energiahálózatra a rákapcsolódás az egész belterületen adott. A város közvilágítása ugyancsak teljes körűen megoldott, az elmúlt évek fejlesztései révén korszerűsítették a lámpatesteket, és a hálózat bővítésére is sor került. A középvezetékű háttérfejlesztéseket az energiaigény alapján az ÉMÁSZ határozza meg. A rendszer kapacitása a meglévő és a közeljövőben tervezett beruházásokból adódó lakossági és ipari igényeket kielégíti. A 2008-2015 időszakban tervezett 120 kV-os új szabad vezetéki hálózatfejlesztések megvalósulásával (Detk - Jászárokszállás 3x250 mm², 26 km és Jászárokszállás - Jászberény 3x250 mm², 12,5 km) Jászberény elektromos energiaellátása hosszabb távon is biztosítottá és kielégíthetővé válik. Az ehhez a fejlesztéshez szükséges helyi alállomási átalakítások, 2003-ban már megtörténtek.

Jászfákóhalma

Megnevezés	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Lakásállomány (db)	1371	1371	1373	1376	1377
Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	23	23	23	36	36
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	1330	1324	1319	1315	1307
Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)	0	0	0	0	0
Közüemihálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	0	0	0	0	0
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	1319	1319	1321	1325	1326
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
Összes gázfogyasztók száma (db)					
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	0	0	0	0	0
Meleg vízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	0	0	0	0	0
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	23,4	23,4	24	24	24
Állami közutak hossza (km)	3,428	3,428	3,428	3,428	3,428

Megnevezés	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m3)	102	89	87	88	90
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	4090	4100	4020	4050	4070
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m3)					
Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)	799	787	766	821	778
Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m3)	0	0	0	0	0

2.9. Környezeti elemek állapota

2.9.1. Vízminőség védelem

Felszíni vizek:

Felszíni vizek: A Mátra vizeinek nagy részét levezető Zagyva, amely a Tisza középső szakaszának legjelentősebb jobb oldali mellékvízfolyása Jászberénytől Ny-ra éri el a külterület határát, majd a szabályozás eredményeként azt megkerülve É-on halad tovább és ÉK-re, Jászfákóhalma alatt egyesül a Tarnával, majd K-re hagyja el Jászberény közigazgatási területét. A Zagyva vízminősége szennyezett, jellemzően IV. osztályba tartozik, de tápanyag háztartás tekintetében helyenként erősen szennyezett (V. osztály). A szennyezés jelentős része már a felsőbb szakasról érkezik, de Jászberényben a bevezetett ipari és kommunális szennyvizek további terhelést jelentenek. A Tarna csak egy kis szakaszon halad a város közigazgatási határán belül, annak ÉK-i szegletében. Vízminősége jelentősen jobb a Zagyvánál, vízminták alapján jó-tűrhető kategóriába sorolható. A Zagyva és a Tarna igen változékony vízjárású vízfolyás, a tavaszi hónapok a legbővizűbbek, az árvizek a kora nyári csapadékos periódusban gyakoriak, míg a kisvizek a száraz őszen általánosak.

A Zagyva szabályozása során, az átvágások eredményeként létrejött 7.9 km-es, 5 ha területű Városi-Zagyva kettészeli a várost. A holtág feliszapolódott, helyenként jelentős mértékben benőtte a vízínövényzet. Duzzasztóval szabályozható vízmélysége kb. 1 m, szélessége 6 m. Vízutánpótlást a Zagyvából kap, a vizét zsilipen keresztül a folyóba lehet leereszteni. Funkciója belvíztározás és belvízelvezetés, város alatt pedig befogadja a

Felszín alatti vizek:

Felszíni alatti vizek: Jászberény területén, a város délnyugati területén jelentős kiterjedésű, mintegy 40 km² nagyságú vízbázis található. Az „érzékeny terület” besorolású vízkészletek hidrogeológiai védettsége megoldott; a sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezési program Jászberényre vonatkozó felmérése és műszaki dokumentációja elkészült.

Mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek minőségére kedvezőtlen hatást gyakorol a szennyvízkezelés hiányossága. A szennyvizek elszikkasztása és/vagy felszíni vízelvezető rendszerekbe vezetése már önmagában is környezeti veszélyforrás, amit a magas talajvízállás és fokozott belvízveszély tovább erősít. A talajvíz mélységére jelentős befolyással bír a Zagyva vízállása. Belvíz által a város néhány, a mélyfekvésű területen elhelyezkedő utcája (településen elszórva találhatóak) veszélyeztetett.

A térségben kedvező a termálvíz beszerzési lehetőség. Jászberényben 45°C-os hévíz található, ennek hasznosítására 2 strandfürdő létesült, nincs egyéb célú (pl. energetikai) hévízhasznosítás. Mivel a jelen kivétel nem kötött a használt termálvizek visszasajtolásával, azok sótartalma a felszíni befogadók szennyező anyag terhelését növeli.

A víztartó képződményekben jelentkező nyomáscsökkentések miatt takarékosabb hévízgazdálkodásra van szükség.

2.9.2. Talaj

Földrészlet statisztika fekvésenként							
fekvés	földrészletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	összes terület (m ²)	legkisebb földrészlet terület (m ²)	legnagyobb földrészlet terület (m ²)	átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	11065	401	4543	13204991	15	459450	1193
külterület	6772	24	57	199416674	20	2224170	29447
zártkert	5660	0	0	8729161	4	43898	1542
ÖSSZESEN	23497	425	4600	221350826			

Földrészlet statisztika művelési áganként						
művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	összes alrészlet terület (m ²)	legkisebb alrészlet terület (m ²)	legnagyobb alrészlet terület (m ²)	átlagos alrészlet terület (m ²)
erdő	1055	1145	36810224	4	734294	32149
gyep (legelő)	997	1353	27415531	115	945234	20263
gyep (rét)	41	52	915933	460	109959	17614
gyümölcsös	197	202	495003	360	25637	2451
kert	2308	2324	1668739	14	4807	718
kivett	13674	13734	32168609	15	638867	2342
nádas	2	2	482686	22456	460230	241343
szántó	5079	8205	117692453	22	1045589	14344
szőlő	1714	1757	3701648	164	139768	2107

2.9.3. Zöldfelületi rendszer (játszótér, park stb.)

2009.-2010. év			
Megnevezés	Összes zöldterület (m2)	Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek száma (db)	Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m2)
Jászberény	82700	17	51500

Jászberény jelentős területű zöldfelülettel rendelkezik, ennek ellenére az egy lakosra jutó összes zöldterület 4,9 m2, amely a megye városainak átlagától (9,3 m2) jelentősen elmarad. Közhasználatú zöldfelülete összesen 45,9 ha (intenzíven fenntartott 10,3 ha). Ebből a 11 db közterületi parkjainak területe (a játszótereket is beleértve) összesen 17,6 ha, a sporttelep 5 ha és az 5 temető összesen 23,35 ha. A városi közterületek rendszeres tisztán tartásáról, a zöldterületek és parkok fenntartásáról az önkormányzat gondoskodik. A zöldterületek állapota általában jó, a belterületi zöldfelületek karbantartottak, fejlesztésüket-tervezésüket és fenntartásukat erre specializálódott cégek végzik, kezelésüket többségében a Berénykom Kft. látja el. Az egyházi kezelésű temetők fenntartása egyházi feladat, itt a zöldfelületek állapota temetőként változó. Az ingatlanok előtti és melletti területek gondozása – a rendszeres parkfenntartásba bevont területek kivételével – az ingatlan tulajdonos kötelessége, beleértve az ingatlan melletti nyílt csapadék-vízelveztető árkok karbantartását is. Helyi rendelet alapján többek között védelemben részesülnek a település legjelentősebb zöldterületei: Ferencesek tere, Margit-sziget, Szentháromság tér, Szentkúti tér, Állat- és növénykert. A köztéri játszóterek is fontos részét képezik a zöldfelületi rendszerek, melyek a település esetében is gyakran részei parkoknak, tereknek. Városi zöldfelületek vonatkozásában jelentős fejlesztési elképzelés a Városi-Zagyva területének bekapcsolása a város közpark-hálózatába és a Szent Imre temetőtől északra a Magyar u. mentén található terület parkosítása. A település belterületén minden évben 2-szer, őszi és tavasz akció keretében történnek fásítások, valószínűleg részben ennek is köszönhető, hogy Jászberény megyei átlagban jól fásítottnak számít, még ha ez a faállomány nem is mindig ideális fajösszetételű és állapotú. A városban évenként történik közmunka keretében megszervezett a parlagfűirtás, ami nagy jelentőségű környezet-egészségügyi szempontból, az allergiás megbetegedések számának visszaszorításában. Fontos feladat viszont a Nesztűri zártkertek 431,5 ha-os térségében is megakadályozni a parlagfű elszaporodását, illetve megfelelő időben irtani a már „fertőzött” területeken. A települési környezet szépítésében, fejlesztésében végzett tevékenység keretében megemlíthető továbbá a „Virágos Magyarországért” mozgalomban való részvétel. Meghatározott területek vonatkozásában a lakosságnak is kötelezően részt kell vállalniuk a közterületek tisztán tartásában.

3. HELYZETÉRTÉKELÉS

SWOT analízis: a célkitűzések megalapozásához Jászberény-Jászfákóhalma környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

S - erősségek (strengths)

W - gyengeségek (weaknesses)

O - lehetőségek (opportunities)

T - fenyegetések (threats)

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket. Társadalmi pillér, környezeti pillér, gazdasági pillér.

	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> társadalmi összefogás megléte, civil szervezetek aktivitása Jászság összetartó ereje erős identitástudat hagyományörzés fontossága, jó közbiztonság értékes történelmi múlt, építészeti értékek, együttműködési készség a lakosság részéről rendszeres közösségi rendezvények 	<ul style="list-style-type: none"> A lakónépesség létszáma folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Jászfákóhalma kistérségi szerepköre passzívnak mondható, Jászberénynek a térségre gyakorolt gazdasági, kereskedelmi és kulturális hatása mellett a község nem tud felmutatni jelentős vonzerőt. Segélyezésre szorulóknak növekvő száma
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> A lakossági szilárd hulladék a jásztelki környezetkímélő, műszakilag megfelelő szigetelt lerakóba jut. A településen található légszennyezettséget mérő manuális mérőállomás (NO₂). Jelentősek a helyi védettségű természetvédelmi, és turisztikai értékek, a natura 2000 területek (pl: Jászsági különleges madárvédelmi terület, Hajta mente, Borsóhalmi legelő, Jászsági Zagyva ártér). Kiemelkedően gazdag természeti, környezeti értékek (Zagyvamenti természetvédelmi terület). A város térsége jelentős termálvíz készlettel rendelkezik A település a térség leggazdagabb települése az építészeti, kulturális 	<ul style="list-style-type: none"> A téli és kora tavaszi időszakokban több esetben előfordult határértéket meghaladó mértékű légszennyezettség a NO₂ vonatkozásában. A jelentősebb forgalmat lebonyolító utak mentén a zajterhelés határértéket meghaladó szintű. Az ipari cégek beszállítói jelentős forgalom-terhelést, ezáltal jelentős zaj- és légszennyezést okoznak a település belterületén. Jelentős kockázattal járó kibocsátások üzemelnek a településen (pl: ipari létesítmények, szennyvíztisztító). A Zagyva folyó vízminősége összességében kedvezőtlennek mondható. Jelentős az ipari tevékenység során képződő veszélyes hulladékok mennyisége.

	<p>értékekben.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fejlődő, folyamatosan bővülő kerékpárhálózat • Működik a szelektív • Minden évben megszervezésre kerül a lakossági veszélyes hulladék-gyűjtési akció hulladékgyűjtés rendszere. • A település talajai igen változatosak, magas a jó minőségű mészeledékes csernozjom talajok aránya. • Jelentős a településen a zöldterületek aránya, a zöldterületek gondozottak, ápoltak. A zöldterületek használatának helyi szabályozása megfelelően kialakított. • Zöld Diákpárment, három ökoiskola és kilenc zöld óvoda működik a településen. • A parlagfű irtása megfelelően szervezett módon és formában történik. • A lakossági zöld hulladékok komposztálása megoldott a jásztelki lerakón működő komposztáló létesítményben. • Jelentős számú hulladékgyűjtő sziget üzemel a csomagolási hulladékok visszagyűjtésére. • A települési önkormányzat jelentős szellemi tőkével rendelkezik a környezetvédelmi érdekek sikeres érvényesítésében (pályázat írók, környezetvédelmi referens, bizottság). 	<ul style="list-style-type: none"> • A burkolt utak állapota, minősége több esetben nem kielégítő. • A település területe a rétegvíz készlet sérülékenysége miatt '2' érzékeny terület. • Szolgáltatott ivóvízben magas a mikroszennyezők aránya. • A csapadékvíz-elvezető hálózat felújításra, bővítésre szorul. • A szennyvíztisztító telep kapacitása, technológiája bővítésre, korszerűsítésre szorul. • A kibocsátott tisztított szennyvizek befogadója a Zagyva folyó, a kibocsátás időszakosan határérték túllépéssel jár. • Évről-évre nő az allergiás jellegű megbetegedések száma a lakosság körében. • Az utóbbi időszakban csökkent a szelektíven begyűjtött csomagolási hulladékok mennyisége. • Jelentős az ipari tevékenység okozta légszennyező-anyag kibocsátás és hulladék képződés.
Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Erős a civil kezdeményezés és részvétel (Élővíz Természetvédelmi Egyesület, Járszagi Természetvédelmi és Környezetvédelmi Egyesület). • Megfelelő szinten kiépített a víz-, a gáz-, és elektromos hálózat 	<ul style="list-style-type: none"> • A megújuló természeti erőforrásokban rejlő lehetőségek nagyrészt kihasználatlanok. • A külterületen történő hulladékszállítás, mint közszolgáltatás nem biztosított. • A város hulladékudvarral nem rendelkezik. • Munkanélküliség

	LEHETŐSÉGEK	FENYEGETÉSEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> • az infrastrukturális fejlesztés erősíti a település megtartó erejét • oktatás, • munkaerőpiac • új társadalmi szereplők megjelenése, új civil szervezetek alakulása, lakossági 	<ul style="list-style-type: none"> • megnő a szociális ellátórendszer iránti igény, • bűnözés, • elvándorlás, esetleg negatív személyek betelepülése • népességfogyás,

	<ul style="list-style-type: none"> összefogás fiatalok szórakozási lehetőségeinek bővítése, kulturális élet fellendülése, jól kihasznált közösségi terek kialakítása, a lakosság környezettudatosságának növelése, szakképzés, fiatalok képzése a helyi, térségi igényeknek megfelelően, magasabb fokú környezeti nevelés az óvodákban és az iskolákban figyelemfelhívó rendezvények vonzó lakókörnyezet kiépítése esélyegyenlőség megteremtése életszínvonal növelése egészségturisztikai potenciál kiaknázása 	<ul style="list-style-type: none"> az öregedési index növekedése, társadalmi elidegenedés, globalizáció hatása, identitástudat csökkenése, hagyományörzés háttérbe szorulása, életszínvonal romlása
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> Csatorna rácsatlakozások számának növelése. Megújuló energiaforrások hasznosítása. Zöldfelület-fejlesztés, - rendezés. <p>Erdősültség növelése, főleg őshonos fajokkal.</p> <ul style="list-style-type: none"> A közlekedés eredetű környezetterhelés az elkerülő út III. ütemének megvalósulásával jelentősen csökkenthető. A kerékpárút hálózat jelentősen bővíthető. A légszennyezettséget mérő állomás mérési körét ki lehet terjeszteni több elemre (kén-dioxid, szén-monoxid, stb.) Hulladékgyűjtő udvar létesítése a 0337/4 hrsz-ú területen. <p>Külterületi hulladékszállítás rendszerének kidolgozása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> A hulladékgazdálkodás továbbfejlesztésének hiánya esetén az illegális hulladéklerakók száma tovább nő. A belvízelvezetés fejlesztésének és a csapadékcsonna-hálózat bővítésének elmaradása esetén belvízveszély és szélsőséges időjárási körülmények esetén nagymértékű elöntések várhatók
Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> A Városi-Zagyva rehabilitációja. A belvízelvezetés fejlesztése. Szennyvíztelep fejlesztése. A szilárd burkolatú utak folyamatos karbantartása, felújítása. sport-, lovas-, horgász-, vadász-, öko turizmus fejlesztése, új munkahelyek megteremtése, háztáji termékek piaci pozíciójának erősödése 	<ul style="list-style-type: none"> A forráshiány miatt a környezetvédelmi beruházások háttérbe szorulhatnak. területi különbségek fokozódása, vállalkozási önerő hiánya

4. STRATÉGIA

4.1.Célállapot

Cél a **fenntartható fejlődés elősegítése**, melynek következményeként megvalósul az erőforrások gazdaságos felhasználása. Fellendül a települések gazdasága, fejlődik társadalma, új munkahelyek jönnek létre, bővülnek a jövedelemszerzési lehetőségek és a lakók több figyelmet fordítanak a környezetvédelemre és a megújuló energiaforrások használatára.

A települések vezetése a lakossággal együttműködve pedig mindent megtesz azért, hogy a fenntarthatóság szolgálatában álló döntések szülessenek és a környezeti erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó fejlesztések valósuljanak meg.

A jövőkép eléréséhez azonban hosszú távú (9–20 év) célkitűzések, középtávú (4–8 év) tematikus célok, ill. rövidtávú (1–3 év) részcélok megvalósulására van szükség.

4.2.Prioritások

A fenntartható fejlődéshez, mint központi célhoz szükséges a fenntarthatósági pillérek megerősítése. A megerősítések fontossági sorrendbe helyezése prioritásuk szerint kell történjen. Az elsőrendű szolgáltatási igények és problémák, kérdések felfedése a közösségi kérdőíveken keresztül.

Társadalmi prioritások: helyi egyetértés megteremtése a tagtelepülések alapértékeiről, az egészséges életkörülményekről, a jelenlegi és jövő generációi számára szükséges feltételek biztosításával.

- társadalmi szemléletformálás a Fenntarthatóság jegyében,
- intézményi működés hatékonyságának növelése
- egészségügyi helyzet fejlesztése,
- szociális helyzet fejlesztése,
- oktatás, képzés fejlesztése
- közbiztonság fejlesztése,
- kulturális élet gazdagítása,
- esélyegyenlőségi jogok biztosítása,
- közösségi közlekedés fellendítése
- gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése.

Gazdasági prioritások: jelentős mértékben támaszkodik az emberi munkaerőre, a megújuló energiaforrásokra, erőforrásokra és a nemzetgazdaság egésze szempontjából optimális gazdasági formációkra.

- Nemzetközi együttműködés
- az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése,
- ipar fejlesztése,
- mezőgazdaság fejlesztése,
- gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése
- munkahelyteremtés.

Környezeti prioritások: a káros anyagoktól való védelemmel és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával garantáljuk a lakosság hosszú távú jólétét, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek és sokszínűségének fennmaradását.

- Környezetismeret, környezettudatosság
- Települési és épített környezet védelme
- a lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)
- infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése,
- energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása,
- zöldterületek védelme, fenntartása – növény- és állatvilág fenntartása
- hulladékgazdálkodás.

4.3.Várható hatások

A Local Agenda 21 terv készítése során a Fenntartható Fejlődés eléréséhez kitűzött fő- és részcélok, valamint az ezek megvalósításához szükséges programoknak lehetnek közvetett és közvetlen hatásai az egyes fenntarthatósági pilléreket tekintve. A várható hatásokat a 3 fő pillérre vonatkozóan az alábbiakban soroljuk fel:

Társadalmi hatások:

- környezettudatos nevelés az oktatásban,
- közoktatás helyzete javul, korszerűsödik,
- a lakosság környezettudatossága nő,
- esélyegyenlőség javulása,
- egészségügyi ellátás javul,
- elvándorlás mértékének csökkenése,
- a lakosság korösszetétele javul,
- a lakosság gyermekvállalási kedve nő,
- a fiatal munkaerő helyben maradása,

- munkanélküliség csökken,
- kulturális értékek, hagyományok, sport, művelődés megőrzése,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus javul,
- látogatók számának növekedése,
- szociális ellátás javul,
- közbiztonság javul,
- javuló életminőség.

Gazdasági hatások:

- infrastruktúra javul,
- közösségi közlekedés javul,
- megközelíthetőség javul,
- vállalkozások száma nő,
- beruházások száma nő,
- turizmus, idegenforgalom fellendülése,
- megújuló és energiatakarékos erőforrásokra való áttérések,
- foglalkoztatás, munkaerőpiac helyzete javul.

Környezeti hatások:

- a környezet minősége, állapota javul,
- a levegő minősége nem romlik,
- a talaj minősége javul,
- a felszíni és felszín alatti vizek minősége javul, szennyezettsége csökken,
- a zaj és rezgés okozta környezetterhelés csökken,
- hulladékgazdálkodás helyzete javul,
- a zöldfelületi rendszerek állapota, minősége javul,
- biológiai aktivitásérték növekszik,
- védett területek és helyi értékek fennmaradnak,
- új védelem alá helyezendő területek, értékek kijelölése,
- természetes élőhelyek fennmaradnak.

5. MEGVALÓSÍTÁS

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, projektek kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, célcsoport, ütemezés, partnerek, beruházási költség, megvalósítási keretek).

A megjelölt fejlesztési programok ajánlások, melyek a fenntarthatósági szempontok érvényesülését célozzák, irányt mutatnak a további feladatok kitűzéséhez.

5.1. Társadalmi pillér

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó életér kialakításához.

5.1.1. Társadalmi szemléletformálás

Az intézkedés célja: a jelen és a jövő generációk számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szemléletformáló közösségi fórumok szervezése a helyi média bevonásával
<i>Projekt célja</i>	Rendszeres, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzését elősegítő társadalmi fórumok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ helyi értékek▪ védett értékek▪ a települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	az első Local Agenda 21 fórum
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ meghívott előadók
<i>Beruházási költség</i>	1.000.000 Ft/év
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ pályázati forrás▪ saját forrás

5.1.2. Intézményi működés hatékonyságának növelése

Az intézkedés célja: a településeken működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézés.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Eszközbeszerzés a hatékonyabb intézményi működés érdekében
<i>Projekt célja</i>	Eszközbeszerzés a zöld beszerzés szempontjainak figyelembe vételével.
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzati alkalmazottak
<i>Érintett terület</i>	Érintett önkormányzatok
<i>Javasolt ütemezés</i>	rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ pályázati forrás▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ pályázati forrás▪ saját forrás

5.1.3. Egészségügyi helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása: az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Az optimális környezet—egészségügyi helyzet biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos figyelemmel kísérése és értékelése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása és a megfelelő intézkedések megtétele. Települési egészségterv készítése, kidolgozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett önkormányzatok közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ pályázati forrás▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Prevenció és rehabilitáció megvalósítása az egészségügyben
<i>Projekt célja</i>	Primer prevenció megvalósítása, melyen keresztül szűrésekkel, az életmód és az egészségügyi szemlélet formálásával, tanácsadással a betegségek bekövetkezésének gyakorisága csökkenthető - ez pedig jóval olcsóbb, mint az adott betegség ellátása. Szekunder prevenció során - ha már kialakult valamilyen betegség - arra kell törekedni, hogy ne alakuljon ki további szövődmény, ill. irreverzibilis folyamat - megfelelő orvosi ellátás biztosítása. Ha mégis kialakul károsodás, akkor a terciér prevenció keretén belül törekedni kell arra, hogy mindez ne okozzon zavart a társadalmi életben történő részvételkor, ill. ne alakuljon ki rokkantság. Amennyiben a rokkantság nem elkerülhető, fontos, hogy a beteg a maradék képességeinek maximális felhasználásával képes legyen minimálisan az önellátásra, és ha lehetséges, az újbóli társadalmi beilleszkedésre - ez a rehabilitáció megvalósításának esete, amikor szakképzett szociális munkások, ápolók alkalmazását kell biztosítani.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – feltételek megteremtése rövidtávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Körzeti orvosok ▪ Egészségügyi ellátással foglalkozó vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendelők, eszközök, épületek felújításának biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az egészségügyi alapellátáshoz szükséges feltételek biztosítása (az orvosi rendelők akadálymentesítése, rendelők korszerűsítése, gépkocsipark fejlesztése).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

5.1.4. **Szociális helyzet fejlesztése**

Az intézkedés célja: korszerű infrastrukturális keretek között működő, a lakosság igényeit kielégítő szociális ellátás biztosítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szociális szolgáltatások fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szociális szolgáltatások körének szélesítése, a természetbeni szolgáltatások színvonalának javítása, a házi gondozás minőségének javítása, nappali szociális ellátás megvalósítása, ahol szükséges az ellátás elhelyezésére szolgáló épület felújítása. Hosszútávon önkormányzat által üzemeltetett bentlakásos intézmény kialakítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – Önkormányzat hosszútávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Alapítványok

	▪ Jelenleg is működő szociális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás ▪ magántőke

5.1.5. **Oktatás, képzés fejlesztése**

Az intézkedés célja: az érintett településeken található oktatási intézményekben fellelhető képzés, oktatás fejlesztése, továbbképzések, tanfolyamok indítása a versenyképes munkaerő biztosítása érdekében. Prioritás a lakosság környezettudatosságának növelése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Természettudományos oktatás
<i>Projekt célja</i>	Célja az érintett oktatási intézményekben a korszerű és magas szintű természettudományos szemléltetés hálózatos rendszerének kialakítása, költséghatékony módon.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A települések oktatási intézményei ▪ Önkormányzatok
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Oktatási intézmények
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Szakképzések körének fejlesztése az oktatásban
<i>Projekt célja</i>	A projekt célja a fenntarthatóság terén olyan szakemberek képzése, akik az érintett területen fejleszteni kívánt ipar és vállalkozások számára elérhető munkaerőként jöhetnek számításba, ezzel segítve a lakosság térségen belüli munkához való jutásának biztosítását.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oktatási intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	-

Megvalósítási keret	-
---------------------	---

Projekt neve	„ÖKO iskola” programban való részvétel
Projekt célja	<p>Az Ökoiskola cím azon iskolák munkájának legmagasabb szintű állami elismerése, melyek iskolafejlesztési, pedagógiai munkája kiemelkedően magas színvonalon képviseli a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiai értékeit.</p> <p>Az Ökoiskola cím adományozása kapcsolódik az ENSZ "A fenntarthatóságra oktatás" 2005 - 2014 . évtizedének programjához.</p> <p>Az Ökoiskola egyfajta szempontrendszer, mely irányt mutat: Egy Ökoiskolában nemcsak a tanításban érvényesülnek a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiájának elvei, hanem az iskolai élet minden területén.</p> <p>Az oktatásban szerepet kap a környezeti nevelés, a diákok ötleteikkel, munkájukkal segítik az iskola környezettudatos működését. Iskolánk működtetése környezetkímélő, a szülőkkel és a helyi közösséggel együttműködve a helyi környezeti problémák megoldásában.</p>
Célcsoport	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
Érintett terület	Érintett településeken található iskolák
Javasolt ütemezés	Rövid- és középtáv
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Iskolák
Beruházási költség	projekt méretétől függ
Megvalósítás helye	Általános és középfokú oktatási intézmények a térségben
Megvalósítási keret	Pályázati forrás, saját forrás

Projekt neve	Egészségnap/hét és környezetvédelmi nap/hét
Projekt célja	<p>Az egészségnap olyan projekt, amelyben helyet kaptak a testi és lelki egészséggel kapcsolatos tevékenységek, a fizikai állapotfelméréstől a különböző sporttevékenységeken, az egészséggel kapcsolatos tesztfeladatok megoldásán, az önértékelésen át az önismereti játékokig. A nap programja kiterjedt a családvédelem, az élelem- és kémiai biztonság, a szájhigiénia, a fogápolás, a testhigiénia, a környezetegészség és az egészséges táplálkozás problémáira.</p> <p>Környezetvédelmi nap szervezéssel a diákok környezettudatos életre nevelésének programja, veszélyes hulladékgyűjtési akciókkal (pl. elem, használaton kívüli mobiltelefon, papírgyűjtés...)</p>

<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések iskolái
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános és középfokú oktatási intézmények
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

5.1.6. **Közbiztonság fejlesztése**

Az intézkedés célja: a települések közbiztonságának javítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	„Településőr” program
<i>Projekt célja</i>	A közrend és a közbiztonság erősítése érdekében településőrök foglalkoztatása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	önkéntesek, alkalmazott településőrök
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati és pályázati forrás

5.1.7. **Kulturális élet fellendítése**

Az intézkedés célja: az érintett települések különböző érdeklődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Hagyományőrző rendezvények szervezése, támogatása
<i>Projekt célja</i>	Érintett települések hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Turisták ▪ Testvérvárosok
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendszeres szabadtéri nyári programok
<i>Projekt célja</i>	Hagyományteremtő céllal nyári szórakoztató, szabadtéri programok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közparkok ▪ Iskolák ▪ Közintézmények udvarai
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv – éves rendszerességgel
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok kulturális és művelődési intézményei ▪ Civil szervezetek ▪ Felajánlók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati és intézményi önerő ▪ Nemzeti Kulturális Alap ▪ Egyéb kulturális pályázati források ▪ Vállalkozói támogatások ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Sportrendezvények
<i>Projekt célja</i>	Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportpálya

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportcsarnok ▪ Közparkok ▪ Iskolaudvar ▪ Tornaterem
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Iskolák ▪ Sportot támogató civil szervezetek ▪ Sportegyesületek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Civil szervezetek önéreje ▪ Önkormányzati önerő ▪ Pályázati források ▪ Tagdíjak ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Ifjúsági programok
<i>Projekt célja</i>	Helyi és vidéki zenekarok felléptetése, karaoke-party-k, szabadtéri filmvetítés, táncházak, vetélkedők szervezése, ünnepkörökhöz kötődő rendezvények (farsang, húsvétvárás, karácsonyvárás), fiatalok által készített alkotásokat bemutató kiállítások szervezése. Tehetséggondozás a 14 éven aluli korcsoportokban (versenyek, vetélkedők), ünnepekhez, ünnepkörökhöz, népi hagyományokhoz fűződő rendezvények szervezése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság fiataljai ▪ Óvodások, általános iskolások ▪ érdeklődők az idősebb korosztályból
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Iskolák ▪ Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati önerő ▪ Nemzeti Kulturális alap ▪ Egyéb pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Programok a középkorú és idős korosztály számára
<i>Projekt célja</i>	Kikapcsolódást jelentő közösségi programok a különböző érdeklődési köröknek megfelelően. Könyvtári közösségi programok, nyugdíjasklubok, egyesületek bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság

<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Érintett települések közigazgatási területe ▪ Szociális intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Szociális intézmények ▪ Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati önerő ▪ Civil szervezetek, intézmények és alapítványok önerője ▪ Egyéb pályázati források ▪ Támogatások ▪ Felajánlások

5.1.8. Esélyegyenlőségi jogok biztosítása

Az intézkedés célja: az érintett településeken élő kisebbség és fogyatékos személyek a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt az őket megillető jogok biztosításával

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Esélyegyenlőségi programok végrehajtásának támogatása az oktatásban
<i>Projekt célja</i>	A cél a magyar közoktatásban elősegíteni az esélyegyenlőség érvényesülését és megerősíteni az iskolarendszer esélyteremtő szerepét a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pedagógusok ▪ Óvodák ▪ Iskolák
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ intézmény (iskolák, óvodák)
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítás helye</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolák ▪ Óvodák
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	A fogyatékkal élők jogainak biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az önkormányzatok feladata, hogy gondoskodjon a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló akadálymentesítésről az intézményeknél.

<i>Célcsoport</i>	Érintett településeken fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ A térségben működő segélyszervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Fogyatékkal élők integrálása és aktív foglalkoztatása
<i>Projekt célja</i>	Olyan munkahelyek teremtése, ahol a csökkent munkaképességű, fogyatékkal élő lakosoknak is biztosítani tudnak munkalehetőséget. Egy jól működő alapítvány, vagy egyesület sokat segíthet abban, hogy ők is teljes életet élhessenek.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élők
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Akadálymentesítés
<i>Projekt célja</i>	Az intézmények felújításánál, új épületek létesítésénél biztosítani kell az akadálymentes közlekedés feltételeit.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás

5.1.9. Közösségi közlekedés fellendítése

Az intézkedés célja: A munkaerő mobilitásának biztosításához építeni kell a régió erősségeire, így például a közösségi közlekedés hálózatának fejlesztésével, kiterjesztésével. A program keretében támogatandó a közlekedési rendszerek elektronizálása, az utasforgalom kiszolgálásának és tájékoztatásának fejlesztése, forgalomirányítási rendszerének és forgalomtechnikai eszközeinek fejlesztése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Közösségi közlekedés (tömegközlekedés)
<i>Projekt célja</i>	Közösségi közlekedés előnyben részesítése: a térség közösségi közlekedési feltételeinek fejlesztése a helyi autóbusz-hálózat megújításával, akadálymentesítésével
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A térség közigazgatási területe
<i> Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ Szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházástól függő
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása
<i>Projekt célja</i>	A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára ahhoz, hogy valóban növekedjen a közlekedési mód részaránya a közlekedésben. Összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani, amely csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez, biztosítani kell a belterületeken, a pihenőterületeken és az intézmények környezetében megfelelő számú fedett, támasztós kerékpártároló kiépítést. El kell végezni a meglévő kerékpár utak burkolatának felújítását, új kerékpárutak kialakítását a kerékpárút hálózat bővítésével. A kerékpárutak és a közlekedési utak kereszteződéseit úgy kell kialakítani, hogy az a kerékpárosok számára biztonságosan használható legyen, az autósok számára külön figyelmeztető jelzéseket kell kialakítani, hogy a kereszteződésben kerékpárút keresztezése is történik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett térség közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Turisztikailag frekventált területek személygépjármű terhelésének csökkentése
<i>Projekt célja</i>	Forgalomszervezési, tömegközlekedési, parkolási, esetleg alternatív közlekedési eszközök bevonásával biztosítani kell, hogy a turisták és a helyi lakosság által is gyakran felkeresett helyi látványosságok (természetvédelmi területek, helyi védelem alatt álló területek, műemlékek, stb.) területei személygépjármű terhelése ne nőjön tovább illetve csökkenjen.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

5.1.10. Gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése

Az intézkedés célja: hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a felnőtt társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Fókuszban az érintett településeken élő fiatalok és családtagjaik
<i>Projekt célja</i>	Elengedhetetlen, hogy a gyerekek, a serdülők és a fiatalok szűkebb és tágabb közösségeikben befogadó, toleráns magatartással vegyenek részt, nemzeti és európai identitásuk egyaránt segítse őket a fenntartható, békés társadalom építésében. Alapvető cél, hogy az érintett korosztályok értéknek és a sikeres élet részének tekintsék a

	családot és a gyermekvállalást, aktívan készüljenek a szülői szerepükre.
<i>Célcsoport</i>	Ifjúság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Civil szervezetek ▪ fiatalok és családjaik.
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

5.2.Környezeti pillér

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

5.2.1. Környezet ismerete, környezettudatosság

Az intézkedés célja: Az oktatás minden szintjén a környezetvédelmi tudatformálás integrált megjelenítése. Az oktatás pedagógiai célrendszerében helyet kell adni az aktív állampolgárrá nevelésnek, a környezettudatos gondolkodás kialakításának, a fenntartható fejlődés előmozdításának. Rendkívül fontos a helyi környezeti értékek és problémák megismertetése, illetve ezek kezelése.

Cél egy olyan társadalom kialakítása, mely „úgy elégíti ki a jelenben élők szükségleteit, hogy az ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégítését”. A környezeti tudatosság társadalmi beágyazódásának elősegítése a szemléletformálás, környezettudatos gondolkodás kialakítása, az ismeretközvetítés, a környezeti információk terjesztése, aktív állampolgárrá nevelés és közösség fejlesztés révén

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Az érintett települések Környezetvédelmi Programjának felülvizsgálata
<i>Projekt célja</i>	A korábbi években elkészített Környezetvédelmi Program felülvizsgálata, aktualizálása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	500.000,- Ft./település
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő, pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Települési hulladékgazdálkodási terv készítése
<i>Projekt célja</i>	A korábbi években elkészített Helyi Hulladékgazdálkodási Terv felülvizsgálata, aktualizálása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság, ▪ Közszolgáltató intézmények
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	500.000,- Ft/település
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő, pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Helyi hulladékgazdálkodás jogi szabályozása
<i>Projekt célja</i>	Az országos jogi szabályozás és a hulladékgazdálkodási tervezés folyamatos módosulása, illetve a helyi igények nyomán szükséges a helyi rendelet jogi szempontú folyamatos nyomon követése és amennyiben szükséges azok módosítása illetve újabb rendeletek megalkotása a hulladékgazdálkodás területén.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság, ▪ Település közszolgáltató intézménye
<i>Érintett terület</i>	Érintett térség és a vizsgált települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

<i>Projekt neve</i>	Környezetvédelmi kommunikációs terv kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	A társadalom környezeti tudatossága csak úgy javítható, ha folyamatosan tájékozott környezetének állapotáról, ismeri a gazdaság, társadalom és a környezet összefüggéseit, azok egymásra

	hatását. Tudatosan törekedni kell arra, hogy a fenntartható fejlődés a mindennapi nyilvánosság részét képezze, beépüljön a hétköznapi világába. A kommunikációs terv alkalmas arra, hogy az internetes eszközök, az oktatási rendszer, munkahelyek, a médiumok, tanácsadás, rendezvények és egyéb területeken folyó környezeti kommunikációáramlás egymást erősítse, hatásuk megsokszorozódjon. Összehangolt kommunikációs terv készítésére van szükség, melyben megtörténik az eddigi gyakorlat helyzetelemzése, meghatározásra kerül a kommunikáció cél- és eszközrendszere, a partnerek, a kommunikációs célok és üzenetek célcsoportonként meghatározása, konkrét kampányok kijelölése és e tevékenységek ütemezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Környezetvédelmi „Hasznoskönyv” című kiadvány kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	A kiadványnak be kell mutatnia a családok számára, hogy a gondos háztartásban a család anyagi, egészségi, környezeti érdekei összehangolhatóak. A kiadványnak be kell mutatnia, hogy az intézmények, gazdasági társaságok dolgozói, vezetői milyen egyszerű mindenki számára könnyen megtanulható intézkedésekkel csökkenthetik a munkahelyeik környezeti terhelését.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Vállalkozások, munkahelyek Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Nyilvánosság a környezeti ügyekkel kapcsolatban
<i>Projekt célja</i>	<p>A környezeti tudatosság növelése mellett a környezeti ügyek nyilvánosságának garanciája is lehet a már javasolt kommunikációs terv és annak megvalósítása, melyben helyet kell adni a társadalmi részvételt biztosító tevékenységeknek. Biztosítani kell a nyilvánosság részvételét az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Ennek érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ a nyilvánosságot közzététel, hirdetmény formájában tájékoztatni kell a javasolt tevékenységről a döntéshozás legkorábbi fázisában, (tervek, tervpályázatok közzététele, bemutatása) ▪ meg kell ismertetni a közvéleményt a biztosított részvételi formákról (kereshető személyek a hely és időpont megjelölésével, közmeghallgatás helye, ideje, címek stb.), ▪ tájékoztatni kell a szükséges környezeti információk rendelkezésre állásáról, a betekintés módjáról, a nyilvánosságot meg kell ismertetni a várható környezeti hatásokkal és azok csökkentésére tett javaslatokkal, intézkedésekkel, ▪ be kell mutatni a rendelkezésre álló alternatívákat, ▪ lehetővé kell tenni a nyilvánosság számára a közmeghallgatást, vagy írásbeli bejelentés formájában a véleménynyilvánítást, ▪ a nyilvánossággal meg kell ismertetni a döntést és annak szövegét, a fő okokat és megfontolásokat. ▪ elő kell segíteni az Interneten a közérdekű adatok nyilvánosságát, éves jelentéseket, környezeti információkat, ▪ a közérdekű környezetvédelmi ügyekkel kapcsolatos fórum létrehozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

5.2.2. Települési és épített környezet védelme

Az intézkedés célja: A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a városi és települési fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a városlakók számára.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Zöldterületek fenntartása
<i>Projekt célja</i>	A zöldfelületi arány növelése lehetőséget kínál a települések otthonossá, természet közelivé tételéhez. A parkok kialakítását, folyamatos fenntartását, felújítását az előregedett fák cseréjét, a pázsitok újratelepítését, rendszeres locsolását és nyírását, továbbá a nagyobb virágfelületek kialakítását jelentheti.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Oda látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	▪ Érintett települések közigazgatási területe
<i> Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egyedi fák, fasorok védelme
<i>Projekt célja</i>	Az egyedi fák, fasorok telepítésével biztosítható az előregedett, illetve lakossági panaszok miatt eltávolított sorfák pótlása. Elsődleges a védett természeti értékeket képviselő fák, fasorok, növények folyamatos gondozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Oda látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	▪ Érintett települések közigazgatási területe
<i> Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Természetközeli élőhelyek védelme
<i>Projekt célja</i>	Megvédeni és megőrizni a természetközeli élőhelyeket hozzájárulva a biodiverzitás sokszínűségéhez. Természetközeli élőhelyeknek tekinthetők azok a területek, ahol az emberi beavatkozás, emberi tevékenységek (pl. gazdálkodás) mértéke elhanyagolható. Szükség esetén a védelem biztosítása jogszabályi úton (városi rendelettel).
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Oda látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Érintett települések közigazgatási területe ▪ helyi védetté nyilvánításra javasolt területek ▪ már védettség alatt álló területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Nemzeti Park ▪ Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Tájsebek feltérképezése és helyreállítása
<i>Projekt célja</i>	Az érintett települések közigazgatási területén található tájsebek (pl. bányagödör, régi katonai terület, stb.) felmérésének elkészítése. A tájsebek helyreállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Oda látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Helyi jelentőségű védett területek arányának növelése, a védelemre tervezett területek védetté nyilvánításának lefolytatása
<i>Projekt célja</i>	Helyi jelentőséggel bíró természeti területek, zöldfelületek, kulturális szempontból kiemelkedő fontosságú különleges területek, egyedi tájértékek védettségének biztosítása jogszabályi úton (önkormányzati rendeletekkel). A védettség érvényesítése a helyi tervek, programok tartalmában.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Érintett települések közigazgatási területe ▪ természeti területek ▪ védetté nyilvánításra javasolt területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

<i>Projekt neve</i>	Országos Ökológiai Hálózatba tartozó területek használatának korlátozása
<i>Projekt célja</i>	Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem károsítja. A közművezetéseket és a járulékos közműépítményeket úgy kell elhelyezni, hogy azok a tájba illőek legyenek. Az övezetben az új és felújítandó nagy-, közép- és kifestésű vezetéseket – ha azt táj- és természetvédelmi igények indokolják – földkábelben kell elhelyezni. Az ökológiai (zöld) folyosó övezete nem minősíthető beépítésre szánt területté.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Önkormányzatok, földhasználók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség ▪ Nemzeti Park
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme, építészeti emlékek felújítása
<i>Projekt célja</i>	A települések műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetesztétikai szempontból is fontos.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, oda látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázat

<i>Projekt neve</i>	Tájvédelmi tevékenység
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési terv módosításakor a természet közeli tájállapot érvényre jutatása. Megfelelő zöldfelület arány kialakítása, természetközeli területek beépítési arányának és módjának szigorú szabályozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

5.2.3. **A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)**

Az intézkedés célja: az emisszió kibocsátási értékeinek csökkentésére való intézkedési program megfogalmazása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Környezetminőség javítása, élhető, egészséges városi, települési környezet kialakítása
<i>Projekt célja</i>	<p>Az élhető, vonzó városi, települési környezet megteremtéséhez mindenekelőtt az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására) van szükség.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Levegőtisztaság védelem, ▪ Talajvédelem, ▪ Vízvédelem, ▪ Élővilág, természetvédelem, ▪ Hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés, ▪ Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére, ▪ Zajvédelem, ▪ Települési és épített környezet védelme, ▪ Energiagazdálkodás, ▪ Környezetbiztonság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Allergén növényekkel kapcsolatos intézkedések
<i>Projekt célja</i>	<p>Az allergén növények egészségkárosító hatásának mérséklése érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Részletesen fel kell térképezni a térség területén előforduló allergén növények elterjedését, tényleges és potenciális élőhelyeit. ▪ Meg kell határozni azon növények körét, amelyek pollenje ténylegesen jelentős egészségügyi veszélyforrást jelent. ▪ Az elterjedési térkép alapján intézkedési programot kell kidolgozni, amely meghatározza a különböző területtípusok kezelési feladatait az allergén növények terjedésének visszaszorítása érdekében. A kezelési feladatoknak elsődlegesen az élőhelyi körülmények természetes módszerekkel történő megváltoztatására kell irányulniuk, amely az allergén növény terjedését akadályozza meg.

	<ul style="list-style-type: none"> Az intézkedési program megvalósítása. A programot megfelelően kommunikálni kell, megvalósításába be kell vonni a területhasználókat, tulajdonosokat A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény előírja, hogy minden földtulajdonos és földhasználó köteles az ingatlanán és az ingatlan előtti területen a gyommentesítést június 30.-ig elvégezni. Ezt követően a fertőzött területen közérdekű védekezés (kényszerkaszálás) elrendelésére is sor kerülhet.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

<i>Projekt neve</i>	Utak pormentesítése
<i>Projekt célja</i>	A települések útjai által okozta diffúz porszennyezés csökkentésének leghatékonyabb módja a burkolatlan utak szilárd burkolattal történő ellátása, illetve szilárd burkolatú utakon a rendszeres utcaseprés elvégzése illetve nyáron az utak locsolása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, oda látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Levegőtisztaság-védelmi intézkedési terv készítése
<i>Projekt célja</i>	Uniós elvárásoknak és a jogszabályokban előírt határértékeknek való megfelelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, oda látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe és a térség egész területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> Önkormányzatok Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően

<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás
----------------------------	--------------

<i>Projekt neve</i>	A felszíni vizekbe történő illegális szennyvízbevezetések feltárása és visszaszorítása
<i>Projekt célja</i>	Fel kell tártatni és meg kell szüntetni a térség felszíni vizeibe történő közvetlen szennyvízbevezetéseket. Szükséges azonosítani azokat a szennyezőforrásokat is, amelyek a csapadécsatornákon keresztül terhelik ezeket a vizeket. Illegális folyékonyhulladék leürítő helyek és illegális szennyvíz és csapadékvíz bevezetések megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Víz- és csatornamű szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladékkeürítő helyek felszámolása
<i>Projekt célja</i>	A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladéklerakók felszámolása különös tekintettel a felszíni vizek parti sávjában és azon mélyfekvésű területekre, ahol a hulladék és a talajvíz közvetlenül érintkezhet. Illegális hulladéklerakó és hulladékkeürítő helyek megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Záportározók, vízgyűjtő medencék kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Csapadékvíz rendezés, lehullott nagy mennyiségű csapadékvíz elvezetése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Zajterhelés megelőzése
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési tervekben a zajvédelmi követelmények érvényre juttatása (pl. zajvédelmi távolságok). Telephely engedélyezése során műszeres méréssel kell ellenőrizni, illetve igazolni a megengedett zajterhelési határértékek teljesülését. Közlekedési eredetű fokozott zajterhelés csökkentése érdekében forgalomszervezési, járműkorszerűsítési és útminőségi fejlesztések elvégzése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

5.2.4. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése

Az intézkedés célja: az infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvíz- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőke idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A térségben található szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója, bővítése, a szennyvízelvezető rendszer fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szennyvízhálózat 100%-ra való bővítése, a szennyvíztisztító telep kapacitásának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függő
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Belterületi csapadékvíz-elvezetés és gyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A felszíni vízelvezetés problémájának megoldása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati tulajdonú kül- és belterületi meglévő közutak fejlesztése, földburkolatú utcákban aszfalt utak kiépítése
<i>Projekt célja</i>	A meglévő útburkolat minőségének javítása, 5,5 m széles aszfalt burkolatú kül- és belterületi utak építése a jelenleg még burkolatlan utcákban.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Minőségjavítás folyamatos, építés hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok

<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Lakossági Járdáépítési Program
<i>Projekt célja</i>	Ahol nincs kiépítve, ill. a nem megfelelően kialakított járdák helyett biztonságosan használható járdák építése, a lakosság bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe – ahol szükséges
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Költségvetésben elkülönített összeg
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati és lakossági önerő

<i>Projekt neve</i>	A kerékpárút bel és külterületi szakaszának felújítása, bővítése
<i>Projekt célja</i>	Kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek kialakítása, útminőség javítása, bővítése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ oda látogató kerékpáros turisták
<i>Érintett terület</i>	A még fel nem újított vagy ki nem épített kerékpárutak a térségben
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

5.2.5. Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása

Az intézkedés célja: a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelése, környezetbarát technológiák bevezetése, törekedni kell az energiatakarékosságra, melyhez szükség van a megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére.

Az Önkormányzatok a saját energiafogyasztásukat csökkenthetik és segítséget nyújthatnak a lakosság saját energia felhasználásának csökkentéséhez.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata (napelemek, napkóhó)
<i>Projekt célja</i>	A napsütés kedvező mennyiségű hőenergia átalakítására, ill. áram termelésére nyújt lehetőséget.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Intézmények
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közintézmények ▪ Iparterületek ▪ Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megvalósíthatósági vizsgálat - Középtáv ▪ Létesítés - hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Non-profit szervezetek ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	„Megújuló energia, megújuló közösség” előadások
<i>Projekt célja</i>	Környezetvédelmi előadások keretében a lakosság ismereteinek bővítése, szemléletváltás elősegítése, vállalkozásösztönzés. Ökológiai lábnyom számításával kapcsolatos ismeret átadás.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések és a térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Geotermikus energia, szélenergia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata
<i>Projekt célja</i>	A fosszilis energiahordozók helyett megújuló energiák alkalmazása, csökkentve ezzel a környezetterhelést, és hosszútávon az energiaköltségeket.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság

<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közintézmények ▪ Iparterületek ▪ Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Megvalósíthatósági vizsgálat – középtáv; Létesítés - hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Non-profit szervezetek ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Támogatások, segélyezések energiahatékonysághoz kötötten
<i>Projekt célja</i>	Kedvezőbb feltételek biztosítása, ill. támogatás nyújtása azoknak, akik meghatározott típusú és meghatározott mennyiségben megújuló energiaforrásokat használnak, támogatás, vagy kedvezmények nyújtása azon lakosság számára, akik energiatakarékos eszközöket használnak (energiatakarékos izzó).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

5.2.6. **Zöldterületek védelme, fenntartása – növény- és állatvilág fenntartása**

Az intézkedés célja: a települési környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított városi zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a városi klímát, jótékonyan befolyásolja a városképet

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Belterületi fasorok fokozatos megújítása és lecserélése
<i>Projekt célja</i>	A települések összképének egységesítése, javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Azon utcák, ahol még nem történt meg a fasorok megújítása
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan

<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Meglévő közparkok megújítása és új közparkok, közösségi terek kialakítása zöldterületeken
<i>Projekt célja</i>	A lakosság számára rekreációs területként szolgáló rendezett közparkok kialakítása, ezáltal a települések összképének javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közparkok ▪ Játsszóterek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- vagy hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Szabványos játszótér kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Új szabványos játszótér kialakítása a zöldterületeken, lakóövezetekben, lakóparkokban, hozzájárulva a családbarát városképhez.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

5.2.7. Hulladékgazdálkodás

Az intézkedés célja: Az országos, regionális és helyi hulladékgazdálkodási tervek prioritásainak érvényesítése, a megelőzés szempontú hulladékgazdálkodás kialakítása. Környezetbarát és „a szennyező fizet” elven alapuló rendszer kialakítása. A termelési és a lakossági hulladékcsökkentés ösztönzése. Lakossági veszélyes hulladékmennyiség csökkentése és szervezett begyűjtés megvalósítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Települési illegális hulladéklerakó helyek felszámolása
<i>Projekt célja</i>	A települések bel-és külterületén található illegális hulladéklerakó helyek felszámolása. Cél önkéntesek, illetve civil szervezetek és a közszolgáltató segítségével felmérni az illegális hulladéklerakó helyeket és közös összefogással megszüntetni.
<i>Célcsoport</i>	Illegális hulladéklerakó és hulladéklerakó helyek
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Házi komposztálás és esővíz-gazdálkodás ösztönzése, tájékoztató kampányok
<i>Projekt célja</i>	A családi házas ingatlanok esetén az ingatlanulajdonosok tájékoztatása és meggyőzése e tevékenységek előnyeiről mind közösségi szinten, mind háztartás szintjén. A drága és fenntarthatatlan zöldhulladék-szállítás helyett gazdálkodást, valamint az ingatlanon való ésszerű vízgazdálkodást ösztönözni.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, intézménytulajdonosok
<i>Érintett terület</i>	Települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től kezdődően
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektfüggő
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	Házi szennyvíztisztítás fejlesztése a közműves szennyvízcsatornával gazdaságosan el nem látható területeken
<i>Projekt célja</i>	A különböző előírások vagy terepviszonyok miatt közműves csatornával el nem látható területeken a szennyvíztisztítás és kezelés korszerűbb, fenntarthatóbb módjának elterjesztése, bevezetése
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság, ingatlanulajdonosok
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től kezdődően

<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Ingatlantulajdonosok

<i>Projekt neve</i>	Hulladékgyűjtő udvar(ok) kialakítása
<i>Projekt célja</i>	A hulladékok szelektív gyűjtésének elősegítésére, valamint a nem kívánatos gyűjtőszigetek megszüntetésére a térség és a települések több pontján célszerű hulladékgyűjtő udvarokat kialakítani.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Tervezéstől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Házhoz menő hulladékgyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A hulladékok szelektív gyűjtésének elősegítésére, a lakosságnál keletkező pl. elektronikai hulladékok, veszélyes hulladékok, papír, műanyag, üveg hulladékok kommunális hulladéktól való külön gyűjtése, elősegítve a hulladékok újrahasznosítását.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Építési és bontási hulladékok hasznosítása
<i>Projekt célja</i>	A lakosság megfelelő tájékoztatásával el kell érni, hogy a keletkező építési és bontási hulladékokat a hulladékkezelő telepre szállítsák, ne pedig illegális hulladéklerakások keletkezzenek belőlük a külterületeken. Szükséges a hulladékszállítást végző vállalkozások rendszeres ellenőrzése. Ösztönözni szükséges az építési hulladékok újrahasznosítását pl. a városi utak, épületek felújítása során keletkező nem veszélyes bontási hulladékokból a szilárd burkolattal

	nem ellátott utak útalapját is elkészíthetik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, építési vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Szolgáltató ▪ Helyi építési vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatóval kötött szerződés módosítása és annak folyamatos felülvizsgálata és szükség esetén módosítása annak érdekében, hogy a hulladékgyűjtés, szállítás és kezelés mind az Önkormányzat, a lakosság és a közszolgáltató megelégedésére történjen.
<i>Projekt célja</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződést rendszeresen felül kell vizsgálni azért, hogy a hulladékgazdálkodásra vonatkozó jogszabályoknak való folyamatos megfelelés biztosított legyen illetve a lakosság és az Önkormányzat részéről felmerülő jogos hulladékkezelési igények (gyűjtőszigetek helyének módosítása, zsákos, matricás gyűjtés, gyakoribb zöldhulladék gyűjtés, hulladékudvarok kialakítása majd üzemeltetése) viszonylag rövid határidőn belül a gyakorlatban is megvalósulhassanak.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

<i>Projekt neve</i>	Veszélyes hulladékok begyűjtési és hasznosítási rendszerének kiépítése
<i>Projekt célja</i>	Országos rendszerek kiépülésének elősegítése. Az érintett településeken lakossági begyűjtési akciók szervezése évente 2 alkalommal. Hulladékudvarok létesítésével a lakossági veszélyes hulladékok gyűjtő helyeinek megvalósítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Szolgáltató ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Oktatás, szemléletformálás
<i>Projekt célja</i>	<p>Fogyasztói magatartás befolyásolása: közterületi és önkormányzati médiában szereplő reklámok környezettudatos kezelése. Intézményi hulladékcsökkentő megoldások bevezetése. Alternatívák alkalmazása. Az önkormányzati oktatási és kulturális intézményi hálózaton keresztül lehetőség van a keletkező hulladékmennyiség csökkentését szolgáló, a helyi hulladékgazdálkodási tervben részletezett nevelési és szemléletformálási programok teljesítésére. Az Önkormányzat és a közszolgáltató közös hulladékgazdálkodási akciók megvalósítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolákban és óvodákban szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő oktatóprogram, ▪ A szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő Hulladékért virágot akció, ▪ Karácsonyfagyűjtő akció, ▪ Általános iskolások számára vetélkedősorozat szervezése a szelektív hulladékgyűjtés témakörében, ▪ A környezetvédelmi világnap alkalmából egy napos szelektív hulladékgyűjtést szorgalmazó akció
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Érintett települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Szolgáltató ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

5.3.Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

5.3.1. Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése

Az intézkedés célja: a kötelező és a vállalt feladatok ellátása az önkormányzat Feladata, így az intézkedés célja az önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és elősegítve az ott található intézmények fejlődését

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati bevételek növelése
<i>Projekt célja</i>	A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása, a bevételek növelése pályázatok és vissza nem térítendő támogatások révén.
<i>Célcsoport</i>	Érintett Önkormányzatok
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Megvalósítási keret</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Pályázati források▪ Adók, egyéb támogatások

<i>Projekt neve</i>	Hatékony intézményi struktúra kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Önkormányzati és egyéb települési, városi intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Érintett Önkormányzatok
<i>Érintett terület</i>	Intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Intézmények

	▪ Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Pályázatokkal kapcsolatos monitoring
<i>Projekt célja</i>	Pályázatok horizontális (esélyegyenlőségi és környezeti fenntarthatósági) vállalásaihoz kapcsolódó monitoring rendszer kialakítása, működtetése a Polgármesteri Hivatalokban
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzatok
<i>Érintett terület</i>	Polgármesteri Hivatalok,
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	-
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

5.3.2. Ipar fejlesztése

Az intézkedés célja: a térségben olyan ipari termelő egységek letelepedésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja a térségben képzett szakemberek számára helyi munkalehetőség biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Befektetési projekt-portfólió összeállítása, népszerűsítése
<i>Projekt célja</i>	A térségben és a környező nagyvárosban (pl. Jászberény) található befektetési lehetőségek feltérképezése, népszerűsítése által sikeres magánberuházások generálása a térségben, a munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	A térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2013-tól folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	▪ Önkormányzatok ▪ Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Térségi Kártya létrehozása és működtetése
<i>Projekt célja</i>	A helyi kis- és középvállalkozások helyzetének javítása, azáltal, hogy a helyi lakosok minél nagyobb mértékben, helyben költsek el jövedelmüket, ezáltal erősödjön a helyi gazdaság.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Kis és középvállalkozások ▪ Intézmények ▪ Önkormányzatok
<i>Érintett terület</i>	A Térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Vállalkozói szövetségek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Helyi vállalkozás-támogatási program kidolgozása és működtetése
<i>Projekt célja</i>	A térségben beruházni kívánó vállalkozások megtelepedésének elősegítése, ügyintézésének előmozdítása, ezáltal sikeres magánberuházások generálása, munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	A térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Szakképzett munkaerőt foglalkoztató vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása
<i>Projekt célja</i>	A térségben rendelkezésre álló szakképzett munkaerő részére helyi munkahelyek létrehozásának segítése.
<i>Célcsoport</i>	Munkavállalók
<i>Érintett terület</i>	A térség közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Termelők ▪ Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Nagy hozzáadott értékű termékeket előállító vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása
<i>Projekt célja</i>	A hozzáadott érték növelésének (minőségi alapanyagok, hagyományokra építkező termelés, szaktudás, hatékonyság, optimális termékösszetétel) eredményeképp nő az előállított termékek jövedelmezősége.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők ▪ Szolgáltatók
<i>Érintett terület</i>	A Térség közigazgatási területe A szomszédos térségek és nagyobb városokkal együttműködve
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Termelők ▪ Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Környezetbarát technológiák alkalmazása
<i>Projekt célja</i>	A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a károsanyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A Térség közigazgatási területe ▪ Környező települések összefogásával ▪ Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Megújuló energiákra alapozott ipar telepítése
<i>Projekt célja</i>	Olyan ipari üzemek letelepedésének kiemelt támogatása, melyek a megújuló energiát hasznosító berendezéseket állítanak elő (pl. napkollektor, széltubina...)
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A térség közigazgatási területe ▪ Szomszédos térségek és Városok együttműködésével ▪ Környező iparterület
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Befektetők ▪ Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése

Az intézkedés célja: Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít fenntartani a természeti, környezeti értékeket.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Biotermékek előállítása – biotermesztés, biotermelés
<i>Projekt célja</i>	Káros szermaradványoktól mentes, kiváló minőségű élelmiszer előállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló.
<i>Érintett terület</i>	Biotermelésre bejelentett területek.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	A biotermelés magasabb költségeket eredményez a szigorított termelési feltételek következtében, azonban mégis tisztességesebb jövedelemre tesznek szert, termékeikkel (túlvegyszerezett, érésgyorsítóval kezelt) nem verik át a vásárlókat.
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Vegyszermentes háztáji termékek előállítása
<i>Projekt célja</i>	Háztáji keretek között, műtrágyák és növényvédőszeresek felhasználása nélkül előállított, biztonságosan fogyasztható élelmiszerek termelése.
<i>Célcsoport</i>	Társadalom – mint hatásviselő.
<i>Érintett terület</i>	Gazdálkodók földterületei.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Termelői költség ▪ Vetőmag költség
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Termelői Értékesítési Szövetkezet létrejöttének elősegítése
<i>Projekt célja</i>	Az térségi mezőgazdasági termelők piacra jutásának segítése, piaci pozícióinak javítása, a térségi mezőgazdaság jövedelemtermelő potenciáljának növelése
<i>Célcsoport</i>	Helyi mezőgazdasági vállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Helyi termelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Helyi kistermelők piaca
<i>Projekt célja</i>	A helyi kistermelők helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló, kistermelők – mint értékesítők
<i>Érintett terület</i>	Piaci árusok, kistermelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját területek felhasználásával, az érintett termelők bevonásával

5.3.4. Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése

Az intézkedés célja: A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke térséghez vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Marketingstratégia kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	Megfelelő marketingstratégia kidolgozásával, a célcsoportok, arculati elemek, reklámanyagok meghatározásával az értékesítési lehetőségek javulnak, a piaci pozíció megszilárdul.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ A települések közigazgatási területe▪ Önkormányzatok
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Pályázati források▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban
<i>Projekt célja</i>	Kedvező feltételek biztosítása a gazdasági fejlesztések támogatásához.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Lakosság▪ Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Pályázati források▪ Saját forrás▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Fórumok, kiállítások szervezése a helyi vállalkozások számára
<i>Projekt célja</i>	Információs szolgáltatás és gyűjtés, kapcsolati tőke kiépítésének céljából tájékoztató előadások, fórumok, kiállítások szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Meghívott előadók ▪ Meghívott vállalkozók, önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmezőségüket.
<i>Célcsoport</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzatok ▪ Állami szervek ▪ Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Inkubátorház kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Az inkubátorház induló vállalkozások létrehozását és mikrovállalkozások fejlődését, növekedését segíti elő. Mesterségesen kedvezőbb környezetet teremt számukra a piaci viszonyoknál. Infrastruktúrát, helyet, szolgáltatásokat, esetenként pénzügyi segítséget biztosít a vállalkozásoknak, segít túlélni a kritikus kezdeti időszakot. Hozzájárul a munkahelyteremtéshez, hosszú távon a gazdaság fellendítéséhez.

<i>Célcsoport</i>	Mikro- és kisvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	A települések közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Mikro-vállalkozások ▪ Kisvállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Környezetbarát technológiák alkalmazása
<i>Projekt célja</i>	A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a károsanyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A települések közigazgatási területe ▪ Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

Az intézkedés célja: alternatív jövedelemforrás teremtése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szálláshelyek és vendéglátóhelyek számának bővítése
<i>Projekt célja</i>	Vendéglátóhelyek, éttermek, szállodák, panziók, hotelek, camping és magánszálláshelyek létrehozása, fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ Családok▪ Befektetők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ A települések közigazgatási területe▪ Magántulajdonban lévő telkek, épületek
<i> Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önkormányzatok▪ Befektetők▪ Utazási irodák
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Pályázati források▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Komplex turisztikai tájékoztatórendszer kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Tájékoztatás szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Térségbe látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ Meglévő utazási irodák,▪ Közintézmények▪ forgalmasabb pontokon, útkereszteződésekben – táblák kihelyezése▪ Sajtó▪ Internet
<i> Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően

<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők
----------------------------	--

<i>Projekt neve</i>	Gyógyfürdő, wellness központ kialakítása, gyógyfürdő fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A térség természeti értékének számító termálvíz turisztikai forgalmának növelése. A központ tervezése során abban kialakításra kerülhetnének kulturális helyiségek, konferencia terem. Meglévő uszoda, strand, fürdő fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utazási irodák ▪ Önkormányzat ▪ Befektetők
<i> Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Érintett önkormányzatok, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források, Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Sportolási lehetőségek fejlesztése, központok kialakítása
<i>Projekt célja</i>	A térség településeinek azon külterületi részén, ahol az adott terület mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, sportpályák (tenisz, golf, foci, futó) kialakításának lehetősége.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A térség közigazgatási területe ▪ Önkormányzatok
<i> Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok, sportegyesületek, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források, Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Konferencia központ és szálláshely kialakítása
<i>Projekt célja</i>	A térség kellemes környezetben tervezett konferencia központtal biztosítani tudná cégek, vállalatok, társaságok igényeit, melyek munkájuk során a munkavállalók és üzleti partnerek részére tréningetek, bemutatókat, továbbképzéseket tarthatnának.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Önkormányzatok, Vállalkozások

<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzatok, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források, Befektetők

5.4.A programok áttekintő táblázata

TÁRSADALMI PILLÉR

Részprojektek	Projektek	Partnerek	Ütemezés		
			Rövidtáv	Középtáv	Hosszútáv
Társadalmi szemléletformálás	Szemléletformáló közösségi fórumok szervezése a helyi média bevonásával	Önkormányzat, előadók	✓	✓	✓
Intézményi működés hatékonyságának növelése	Eszközbeszerzés a hatékonyabb intézményi működés érdekében	Önkormányzat	✓	✓	
	A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése	Önkormányzat, civil szervezetek	✓	✓	✓
Egészségügyi helyzet fejlesztése	Az optimális környezet—egészségügyi helyzetének biztosítása	Önkormányzat, Körzeti orvosok, Egészségügyi ellátással foglalkozó vállalkozások	✓	✓	✓
	Prevenció és rehabilitáció megvalósítása az egészségügyben		✓	✓	✓
	Rendelők, eszközök, épületek felújításának biztosítása			✓	
Szociális helyzet fejlesztése	Szociális szolgáltatások fejlesztése	Önkormányzat, alapítványok, szociális intézmények	✓	✓	✓
Oktatás, képzés fejlesztése	Természettudományos oktatás módszertanának és eszközrendszerének megújítása	Önkormányzat, oktatási intézmények	✓	✓	✓
	Szakképzések körének fejlesztése az oktatásban	Iskolások, oktatók, tanárok	✓	✓	✓

	„ÖKO iskola” programban való részvétel		✓	✓	
	Egészségnap/hét és környezetvédelmi nap/hét		✓	✓	
Közbiztonság fejlesztése	„Településőr” program	Önkormányzat	✓	✓	✓

Kulturális élet fellendítése	Hagyományőrző rendezvények szervezése, támogatása	Önkormányzat, városi intézmények, civil szervezetek, felajánlók, alapítványok	✓	✓	✓
	Rendszeres szabadtéri nyári programok		✓	✓	✓
	Sportrendezvények	Önkormányzat, egyesületek, civil szervezetek, iskolák	✓	✓	✓
	Ifjúsági programok	Önkormányzat, városi intézmények, civil szervezetek, felajánlók, alapítványok	✓	✓	✓
	Programok a középkorú- és idős korosztály számára	Önkormányzat, szociális intézmények, civil szervezetek, felajánlók, alapítványok	✓	✓	✓
Esélyegyenlőségi	Esélyegyenlőségi programok	Önkormányzat,		✓	

jogok biztosítása	végrehajtásának támogatása az oktatásban	intézmények			
	A fogyatékkal élők jogainak biztosítása	Önkormányzat, szociális szervezetek	✓	✓	✓
	Fogyatékkal élők integrálása és aktív foglalkoztatása	Önkormányzat, vállalkozások	✓	✓	✓
	Akadálymentesítés	Önkormányzat	✓	✓	✓
Közösségi közlekedés fellendítése	Közösségi közlekedés (tömegközlekedés) és elővárosi közlekedés előnyben részesítése	Önkormányzat, szolgáltató			✓
	A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása	Önkormányzat, civil szervezetek, kerékpáros egyesület	✓	✓	
	Turisztikailag frekventált területek személygépjármű terhelésének csökkentése	Önkormányzat, civil szervezetek	✓	✓	
Gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése	Fókuszban az Érintett településeken élő fiatalok és családtagjaik	Családok, fiatalok, civil szervezetek			✓

KÖRNYEZETI PILLÉR

Részprojektek	Projektek	Partnerek	Ütemezés		
			Rövidtáv	Középtáv	Hosszútáv
Környezet ismerete, környezettudatosság	Környezetvédelmi Programok felülvizsgálata	Önkormányzat	✓		
	Települési hulladékgazdálkodási tervek készítése	Önkormányzat	✓		
	Helyi hulladékgazdálkodás jogi szabályozása	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Környezetvédelmi kommunikációs terv kidolgozása	Önkormányzat, civil szervezetek, PR szakértő	✓	✓	✓
	Környezetvédelmi Hasznoskönyv című kiadvány kidolgozása	Önkormányzat, civil szervezetek, PR szakértő	✓	✓	✓
	Nyilvánosság a környezeti ügyekkel kapcsolatban	Önkormányzat, civil szervezetek,	✓	✓	✓
Települési és épített környezet védelme	Zöldterületek fenntartása	Önkormányzatok, Civil szervezetek,	✓	✓	✓
	Egyedi fák, fasorok védelme	Közterület fenntartó, Lakosság	✓	✓	✓
	Természet közeli élőhelyek védelme	Önkormányzatok Civil szervezetek Nemzeti Park	✓	✓	✓
	Tájsebek feltérképezése és helyreállítása	Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	✓	✓	✓
	Helyi jelentőségű védett területek arányának növelése, a védelemre tervezett területek védetté	Önkormányzat, civil szervezetek	✓	✓	✓

	nyilvánításának lefolytatása				
	Országos Ökológiai Hálózatba tartozó területek használatának korlátozása	Önkormányzatok Civil szervezetek Nemzeti Park Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	✓	✓	✓
	Műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme, a Város építészeti emlékeinek felújítása	Önkormányzat, KÖH		✓	✓
	Tájvédelmi tevékenység	Önkormányzat	✓	✓	✓
A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól	Környezetminőség javítása, élhető, egészséges városi környezet kialakítása	Önkormányzat, Környezetvédelmi Felügyelőség	✓		
	Allergén növényekkel kapcsolatos intézkedések	Önkormányzat	✓		
	Utak pormentesítése	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Levegőtisztaság-védelmi intézkedési terv készítése	Önkormányzat, Környezetvédelmi Felügyelőség	✓		
	A felszíni vizekbe történő illegális szennyvízbevezetések feltárása és visszaszorítása	Önkormányzat, civil szervezetek, szolgáltató, Környezetvédelmi Felügyelőség	✓	✓	✓
	A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladéklerakóhelyek felszámolása		✓	✓	✓
	Záportározók, vízgyűjtő medencék			✓	✓

	kialakítása				
	Zajterhelés megelőzése		✓	✓	✓
Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	A térségben található szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója, bővítése, a szennyvízelvezető rendszer fejlesztése	Önkormányzat, szolgáltató	✓		
	Belterületi csapadékvíz-elvezetés és gyűjtés	Önkormányzat		✓	
	Önkormányzati tulajdonú kül- és belterületi meglévő közutak fejlesztése, földburkolatú utcákban aszfalt utak kiépítése	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Lakossági Járdaeépítési Program	Önkormányzat, lakosság	✓	✓	✓
	A kerékpárút bel és külterületi szakaszának felújítása, bővítése	Önkormányzat		✓	✓
Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása	Napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata (napelemek, napkóhó)	Önkormányzat, Non-profit szervezetek, vállalkozások		✓	✓
	„Megújuló energia, megújuló közösség” előadások	Önkormányzat	✓		
	Geotermikus energia, szélenergia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata	Önkormányzat, Non-profit szervezetek, vállalkozások		✓	✓
	Támogatások, segélyezések energiahatékonysághoz kötötten	Önkormányzat			✓
Zöldterületek	Belterületi fasorok fokozatos	Önkormányzat	✓	✓	✓

védelse, fenntartása	megújítása és lecserélése				
	Meglévő közparkok megújítása és új közparkok kialakítása zöldterületeken	Önkormányzat		✓	✓
	Szabványos játszótér kialakítása	Önkormányzat		✓	
Hulladékgazdálkodás	Települési illegális hulladéklerakó helyek felszámolása	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Házi komposztálás és esővíz-gazdálkodás ösztönzése, tájékoztató kampányok	Önkormányzat		✓	✓
	Házi szennyvíztisztítás fejlesztése a közműves szennyvízcsatornával gazdaságosan el nem látható területeken	Önkormányzat		✓	✓
	Hulladékgyűjtő udvar(ok) kialakítása	Önkormányzat, közszolgáltató	✓	✓	✓
	Házhoz menő hulladékgyűjtés	Önkormányzat, közszolgáltató	✓	✓	✓
	Építési és bontási hulladékok hasznosítása	Önkormányzat, közszolgáltató, építési vállalkozók	✓	✓	✓
	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatóval kötött szerződés módosítása és annak folyamatos felülvizsgálata és szükség esetén módosítása annak érdekében, hogy a hulladék gyűjtés, szállítás és kezelés mind az Önkormányzat, a lakosság és a közszolgáltató megelégedésére történjen	Önkormányzat, közszolgáltató	✓	✓	✓
	Veszélyes hulladékok begyűjtési és	Önkormányzat,	✓	✓	✓

	hasznosítási rendszerének kiépítése	közzszolgáltató, civil szervezetek			
	Oktatás, szemléletformálás	Önkormányzat, közzszolgáltató, civil szervezetek	✓	✓	✓

GAZDASÁGI PILLÉR

Részprojektek	Projektek	Partnerek	Ütemezés		
			Rövidtáv	Középtáv	Hosszútáv
Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése	Önkormányzati bevételek növelése	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Hatékony intézményi struktúra kialakítása	Önkormányzat, intézmények	✓	✓	✓
	Pályázatokkal kapcsolatos monitoring	-	✓	✓	✓
Ipar fejlesztése	Befektetési projekt-portfólió összeállítása, népszerűsítése	Önkormányzat, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium	✓	✓	✓
	Térségi Kártya létrehozása és működtetése	Önkormányzat, vállalkozói szövetségek	✓	✓	✓
	Helyi vállalkozás-támogatási program kidolgozása és működtetése	Önkormányzat, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium	✓	✓	✓
	Szakképzett munkaerőt foglalkoztató vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása	Termelők, vállalkozók		✓	✓
	Nagy hozzáadott értékű termékeket előállító vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása	Termelők, vállalkozók		✓	✓

	Környezetbarát technológiák alkalmazása	Vállalkozások	✓	✓	✓
	Megújuló energiákra alapozott ipar telepítése	Befektetők, Önkormányzat		✓	✓
Mezőgazdaság fejlesztése	Biotermékek előállítása – biotermesztés, biotermelés	Gazdálkodók	✓	✓	✓
	Vegyszermentes háztáji termékek előállítása	Gazdálkodók	✓	✓	✓
	Termelői Értékesítési Szövetkezet létrejöttének elősegítése	Gazdálkodók	✓	✓	✓
	Helyi kistermelők piaca	Gazdálkodók	✓	✓	✓
Gazdasági szektor fejlesztése	Marketingstratégia kidolgozása	Önkormányzat, társulások, vállalkozások		✓	✓
	Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban	Önkormányzat	✓	✓	✓
	Fórumok, kiállítások szervezése a helyi vállalkozások számára	Önkormányzat, meghívott előadók		✓	✓
	Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása	Önkormányzat, állami szervek, vállalkozások	✓	✓	✓
	Inkubátorház kialakítása	Önkormányzat, vállalkozások			✓
	Környezetbarát technológiák alkalmazása	Vállalkozások		✓	✓
Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus	Szálláshelyek és vendéglátóhelyek számának bővítése	Önkormányzat, utazási irodák, befektetők		✓	✓

fellendítése	Komplex turisztikai tájékoztatórendszer kialakítása	Önkormányzat		✓	
	Gyógyfürdő, wellness központ kialakítása, meglévő fejlesztése	Önkormányzat, befektetők		✓	
	Sportolási lehetőségek fejlesztése, központok kialakítása	Önkormányzat, sportegyesület, befektetők		✓	
	Konferencia központ és szálláshely kialakítása	Önkormányzat, befektetők		✓	

6. MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS

A monitoring célja: A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- Az erőforrásigények és források meghatározása.
- Kivitelezési ütemterv.
- Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- A programok kivitelezése.
- A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

A visszacsatolás és értékelés célja: Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelése célközpontú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöböknel.

- Értékelő csoportok létrehozása.
- Értékelés időbeosztásának meghatározása.
- Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- A jelentés kereteinek definiálása.
- Értékelés elvégzése.
- A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

6.1.Cselekvési terv

1. Fenntarthatósági megbízott és monitoring csoportok kijelölése

A fenntarthatósági tervben leírtakkal, valamint a térség és egyenként a települések környezeti fenntartásával kapcsolatos feladatok koordinálására, a fenti tervben leírt feladatok betartásának figyelemmel kísérésére, a fenntarthatósági terv felülvizsgálatához szükséges lakossági véleménygyűjtéshez fenntarthatósági megbízott kijelölése szükséges.

Monitoring rendszer szereplői

Polgármesterek

Bizottsági elnökök

Az Önkormányzat által fenntartott oktatási Intézmények vezetői

Az önkormányzat által fenntartott közintézmények vezetői

Közműszolgáltatók

Civil szervezetek, helyi közösségek

2. Fenntarthatósági terv felülvizsgálata

Jelen Környezeti Fenntarthatósági Terv felülvizsgálatát évente 1 alkalommal el kell végezni, a fenntarthatósági megbízott által begyűjtött lakossági és intézményi vélemények figyelembe vételével, ennek megfelelően a szükséges módosításokat el kell végezni.

3. Tudatformálás, konzultációk, gyűlések tartása

Évente két alkalommal – tavasszal és ősszel – konzultáció szervezése a környezeti fenntarthatósági tervben foglaltak megvalósításáról, valamint az elhangzott vélemények, ajánlatok kiértékelése és a fenntarthatósági terv ennek alapján történő felülvizsgálata.

6.2.Indikátorok

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok **(INDIKÁTOROK)** szükségesek, amelyek segítségével értékelhetők a bekövetkezett változások. Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.

Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetők az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.

A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzatok feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítania kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmények feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzatok részére. A demográfiai adatok

összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos információkat a közszolgáltatóknak kell összegyűjteni adott évre vonatkozóan. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzatok feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a kulturális intézmények a felelősek.

TÁRSADALMI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Általános adatok	állandó népesség száma (fő)					
	elvándorlások száma (eset)					
	Odavándorlások száma (eset)					
Egészségügyi helyzet fejlesztése	Működő háziorvosok száma (fő)					
	Működő házi gyermekorvosok száma (fő)					
	A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)					
	A házi gyerekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)					
	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a látogatások száma összesen (eset)					
	A háziorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)					
	A háziorvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatás (eset)					
	Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat (eset)					
	Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)					
	Gyógyszertárak száma (humán) (db)					
Szociális helyzet fejlesztése	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)					
	Éven túl nyilvántartott álláskeresők száma					
	Járadék típusú ellátásban részesülők					
	Segély típusú ellátásban részesülők					
	Rendszeres szociális segélyben részesülők					

	Munkavállaló korú népesség					
	Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya					

Oktatás, képzés fejlesztése	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)					
	Az általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (db)					
	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	A napközis tanulók száma a nappali oktatásban az általános iskolákban (iskolaotthonos tanulókkal együtt) (fő)					
	Általános iskolai főállású pedagógusok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	Naponta bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Számítógépek száma az általános iskolai feladat ellátási helyeken (db)					
	Középiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (szakmai képzéssel együtt) (fő)					
	Középiskolai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Főállású pedagógusok száma a szakiskolákban és a speciális szakiskolában (fő)					
	Nemzetiségi, etnikai oktatásban tanulók száma a nappali oktatásban a középiskolában (fő)					

Közbiztonság fejlesztése	Településőrök száma (fő)					
	Bűncselekmények száma (db)					

Kulturális fellendítése	élet	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)					
		Múzeumi kiállítások száma (db)					
		Múzeumi látogatók száma (fő)					
		Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)					
		Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)					
		Kulturális rendezvények száma (db)					
		Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)					
		Alkotó művelődési közösségek száma (db)					
		Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)					

GAZDASÁGI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Nemzetközi együttműködés	Pályázati lehetőségek					
Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése	önkormányzati bevételek összesen (Ft)					
	önkormányzati kiadások összesen (Ft)					
	adóbevételek (Ft)					
	összes felvett támogatás (Ft)					
	összes elnyert pályázati forrás (Ft)					
	összes kifizetett pályázati önerő (Ft)					
Mezőgazdaság fejlesztése	összes mezőgazdasági használatú földterület (ha)					
	egyéni gazdaságok száma (db)					
	kistermelői gazdaságok száma (db)					
	mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)					
	biotermesztés alatt álló földterület (ha)					
Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése	ipari szektorban foglalkoztatottak száma (fő)					
	ipartelek száma (db)					
	bejegyzett vállalkozások száma (db)					
	környezetbarát technológiák alkalmazása (%)					
Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése	szálláshelyek száma (db)					
	összes szállásférőhelyek száma (db)					
	vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	vendéglátóhelyek száma (db)					
	turisztikai információs pontok, irodák száma (db)					

KÖRNYEZETI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme	összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	komposztáló háztartások száma (db)					
	biohulladék mennyisége (t)					
	helyi védettség alatt álló területek (m2)					
	helyi védettségű épített objektumok száma (db)					
	felújításra szoruló középületek száma (db)					
A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)	zajszennyezés mértéke (dB)					
	szén-dioxid (CO ₂) koncentráció (ppm)					
Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	Lakásállomány (db)					
	Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)					
	Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)					
	Közücsatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					
	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
	Összes gázfogyasztók száma (db)					
	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)					
	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
	Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)					

	Állami közutak hossza (km)					
	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)					
	Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)					
	Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)					
	Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					
	Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³)					
Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása	fenntartható energiahasználat témájú előadások résztvevőinek száma (fő)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó középületek száma (db)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó háztartások száma (db)					
	egy főre jutó összes energiafogyasztás (fő/MJ)					
Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása	erdő művelési ág aránya a területhasználatban (%)					
	biológiai aktivitás mértéke (%)					
	összes zöldterület a településszerkezetben (m ²)					
	egy főre jutó zöldterület (fő/m ²)					
	szabványos játszóterek száma (db)					
	a zöldfelületek fenntartásra szánt költség (Ft/ha)					